κύτταρο Ιεριοσού

www.kyttaro.eu | πολιτισμικό περιοδικό έντυπο | Τεύχος 12/2015

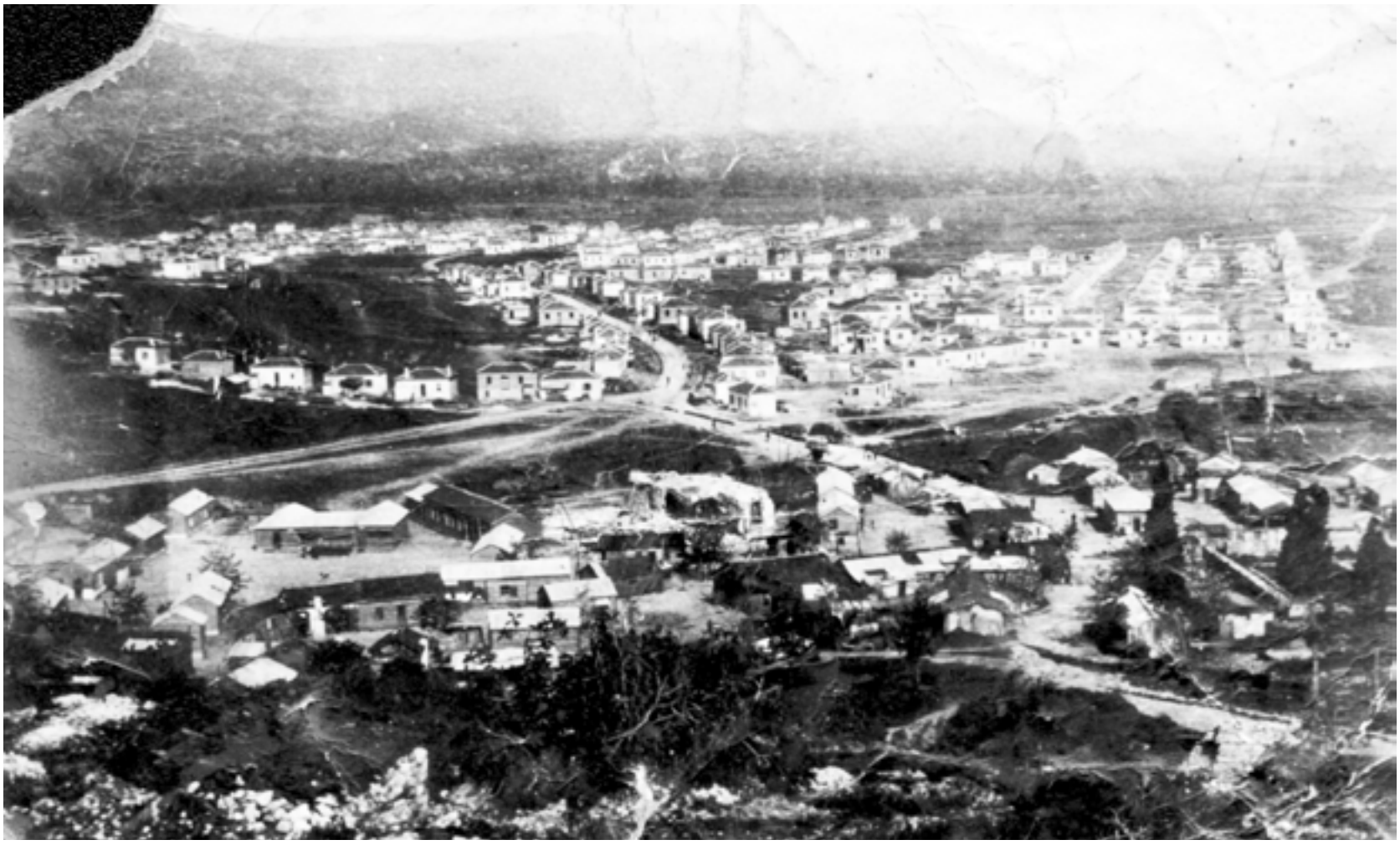

Ιερισσός 1936 [φωτογραφία της Σ. Χρυσούλη]

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Κείμενο : **ΜΑΡΙΑ ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ**

Σε μια πρόσφατη επίσκεψη στο κτήμα του προπάππου μου στου «**Σταυρακιού τη βρύση**», άκουσα ακόμα μια φορά την ιστορία… (λέω ακόμα μια φορά, γιατί η μάνα μου, αν έχω πάει σαράντα φορές, άλλες τόσες μου την έχει διηγηθεί):

"εδώ ο παππούς είχε το αμπέλι, το φρόντιζε ο ίδιος με τη γιαγιά, νύχτα έσκαβαν τ΄ αυλάκια κι είχαν ωραία, άσπρα σταφύλια κι έβγαζαν το κρασί της χρονιάς. Εκεί είχαν τα ζώα – χίλια γίδια είχε ο παππούς κι έβγαζε γάλα και πήζαμε τυρί. Κι εκεί ήταν η αχλαδιά, με γλυκά βουτυράτα αχλάδια που τρώγαμε φρέσκα και λιάζαμε το καλοκαίρι για να τα βράζουμε μετά, το χειμώνα. Κι εκεί το κρεβατό που φύλαγαν εμάς τα μικρά …"

Άκουγα τη μάνα να διηγείται και σκεφτόμουνα ότι η γενιά του παππού της, γεννημένη στις αρχές του εικοστού αιώνα, μια χαρά τα είχε καταφέρει να κρατήσει, παρά τις αντίξοες συνθήκες, τη δύσκολη καθημερινότητα, τότε που η τεχνολογία ήταν μια άγνωστη έννοια και συνεπώς λύση. Μια χαρά λοιπόν κατάφερε να κρατήσει την οικογένεια, την οικιακή μονάδα, τις ισορροπίες με τον κοινωνικό περίγυρο.

Βιοπάλη, βιοπορισμός, μόχθος και πόνος, αλλά οι άνθρωποι κατάφεραν να κρατήσουν τα σπιτικά τους με προκοπή και αξιοπρέπεια.

Με μια προσεκτική ματιά στην καθημερινότητα και την οργάνωσή τους, θα μπορούσαμε ίσως να βρούμε τρόπους – κλειδιά για την διαχείριση, που θα μπορούσαν ίσως να βοηθήσουν στη σύγχρονη εποχή, τη γενιά που αντιμετωπίζει μια τεράστια οικονομική και ανθρωπιστική κρίση.

Πρώτο λοιπόν "κλειδί" η λιτότητα, μια έννοια που μάλλον ξεχασμένη είναι στη σύγχρονη εποχή. Η κατανάλωση παλιά περιορίζονταν μόνο στα απολύτως απαραίτητα όσον αφορά την εστίαση, ενώ για την ένδυση, μάλλον δεν υπήρχαν ούτε τα απαραίτητα. Πολλές φορές μου διηγείται ο πατέρας μου πως περίμενε την αδερφή του να χωθούν μέσα στο ίδιο παλτό για να πάνε σχολείο… Βέβαια, δε νοείται αντίστοιχη εικόνα στη σύγχρονη εποχή, ωστόσο αναλογιστείτε πόσα ζευγάρια παπούτσια έχει σήμερα ένας μαθητής του δημοτικού σχολείου…

Ακόμα και με δεισιδαιμονίες προσπαθούσαν να αποτρέψουν τα παιδιά από τη υπερβολική (κατά την εκτίμησή τους) κατανάλωση:

συνέχεια στην σελ. 4 »

σελ. 5 ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΙΣΣΟ
Κείμενο: Άννα Μητσάκα
Η κατάκτηση της Αλβανίας από τον Μουσολίνι (Απρίλιος 1939) μετέφερε ...

σελ. 16 ΦΥΣΙΚΟ ΕΛΑΤΟ Η ΨΕΥΤΙΚΟ;
Κείμενο: Βιβή Λεμπίδα
Όσο πλησιάζουν τα Χριστούγεννα, τόσο πληθαίνουν οι προετοιμασίες ...

σελ. 17 ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΔΙΔΑΧΘΕΙ Η ΑΡΕΤΗ;
Κείμενο: Ευαγγελία Μπαλτζή
Σε ένα από τα πιο γνωστά κείμενα του Πλάτωνα, ο Σωκράτης ...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1 Μαθήματα οικιακής οικονομίας
Μαρία Λαγόντζου

3 Η αίσθηση της μοναξιάς
Νίκος Λυγερός

3 Η Χαλκιδική είναι ο λαιμός
Νίκος Λυγερός

5 Από την εθνική αντίσταση στην Ιερισσό
Άννα Μητσάκα

6 Το χρονικό του σεισμού της Ιερισσού μέσα από τις αναμνήσεις του Αλκιβιάδη Κούμαρου
Αλκιβιάδης Κούμαρος

8 Κάποτε στην Ιερισσό
Χρήστος Καραστέργιος

10 Κέλυφος προστασίας και ανάδειξης τμήματος του νεκροταφείου της αρχαίας Ακάνθου
Ολυμπία Νασιώκα

12 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

14 Το ξεχασμένο υδραγωγείο
Κώστας Υψηλάντης

16 Στολισμός Χριστουγεννιάτικου Δέντρου: Φυσικό Έλατο ή Ψεύτικο;
Βιβή Λεμπίδα

17 Παίζουμε;
Σοφία Υψηλάντη • Κώστας Κούλιας

17 Μπορεί να διδαχθεί η αρετή;
Ευαγγελία Μπαλτζή

18 «Στην Πατρίδα… Ιστορία μιας προσφυγικής οικογένειας»
Άννα Λαγόντζου

19 Ανέκδοτο ιερισσιώτικο τραγούδι
Θεολογία Κουτσούπη

19 Όχι ίσως, Ιερισσός
Σάκης Αθανασιάδης

20 Σχολικός Εκφοβισμός (Bullying)
Ειρήνη Κορδερά, Ψυχολόγος

22 Πολιτιστικά δρώμενα στην Ιερισσό
Ολυμπία Μαρίνου

23 Πόθεν έσχες- Ρετσέλια
Μαρία Λαγόντζου

Η Ιερισσός
και τα τραγούδια της

Το ισχυρότερο στοιχείο ταυτότητας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς είναι τα τραγούδια μας, τα οποία διατηρούν μεγάλη μουσική και φιλολογική αξία.

Τα γνωστά τρία CD, στα οποία είναι ηχογραφημένα πενήντα οκτώ τραγούδια της Ιερισσού, και το νέο CD "***Να φουρκαλώ τη θάλασσα ν' αράζουν τα καράβια***" με δεκαοκτώ τραγούδια μπορεί κανείς να τα προμηθευτεί από τον **κύριο Δημήτρη Χρυσούλη,** στο τηλέφωνο **6979650849.**

* Κύτταρο Ιερισσού

Ιδιοκτήτης
Ομάδα «Κύτταρο»
του πολιτιστικού συλλόγου Ιερισσού «Κλειγένης»

Εκδότες
Ομάδα «Κύτταρο»

ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ ΟΙ:

Βεργίνης Ιωάννης
Γκαγκάνα Ελεονώρα
Καραστέργιος Χρήστος
Κασκέτης Γεώργιος
Κόνσουλας Αλέξης
Κουτσούπη Θεολογία
Λαγόντζου Άννα
Λαγόντζου Μαρία
Μαρίνου Ολυμπία
Μουλασιώτου Αναστασία
Μπαλτζή Ευαγγελία
Πέτρου Κωνσταντίνα
Σταθώρη Δήμητρα
Υψηλάντης Κώστας
Υψηλάντη Σοφία
Χρυσούλης Δημήτριος

*Τετράδραχμο (17,14 γρ.) της αρχαίας Ακάνθου, χρονολογείται στα 430-390 π.Χ.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διεύθυνση
Ομάδα «Κύτταρο»
Πολιτιστικός σύλλογος Ιερισσού «Κλειγένης»
63075 Ιερισσός Χαλκιδικής

Τηλέφωνα
6974425425 Βεργίνης Γιάννης
6972421541 Καραστέργιος Χρήστος
6944779948 Μαρίνου Ολυμπία
6973041947 Υψηλάντης Κώστας

Telefax
2377 021 003

e-mail
magazin@kyttaro.eu

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ
www.kyttaro.eu

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Η έκδοση του περιοδικού μας στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο στις ευγενικές χορηγίες και στις διαφημίσεις των φίλων αναγνωστών. Γι΄ αυτό σας παρακαλούμε να συνεχίσετε να στηρίζετε την έκδοση του. Και το μικρότερο ποσό είναι πολύτιμο για τη συνέχεια της προσπάθειας αυτής..

Το περιοδικό μας ενίσχυσε οικονομικά:

Λαμπράκης Γιώργος (50 €)

Συνεχίζοντας την προσπάθεια συλλογής αρχειακού υλικού, παρακαλούμε τους αναγνώστες να διαθέσουν φωτογραφίες και ντοκουμέντα από το προσωπικό τους αρχείο. Τα πρωτότυπα επιστρέφονται άμεσα, μετά την επεξεργασία και καταχώρηση τους.

Η ομάδα του "Κυττάρου" ευχαριστεί για το φωτογραφικό υλικό, που μας παρέδωσαν οι:

Δήμητρα Δημούδα-Καραβασίλη, Γιάννης Δ. Ζέκιος, Ευγενία Κανάκη, Μαρίκα Κασκέτη, Γίτσα Κουτσούπη, Μαίρη Σοφιανού, Νικολέτα Τζέλιου, Νίκος Τσακούλης, Αναστασία Χαμαϊδού-Μπούλη

Η αίσθηση της μοναξιάς

Η αίσθηση της μοναξιάς
μέσα στον αγώνα
θα αλλάξει ριζικά
όταν αυτοί που περίμεναν
δεν ήξεραν τι να κάνουν
γιατί δεν είχαν παράδειγμα
ν' ακολουθήσουν
αφού η άρνηση
ήταν η μοναδική πράξη
όμως τώρα που βλέπεις
ότι μπορούμε
να δημιουργήσουμε
ακόμα και το μέλλον
αφού έχουμε ιστορία
θα δεις τους άλλους
να έρχονται μαζί σου
για να συμμετέχουν
σ' ένα έργο εποικοδομητικό
δίχως φοβίες πια
αφού θα βλέπουν
το μέλλον μας.

Νίκος Λυγερός
Ιερισσός, 30 Σεπτεμβρίου 2014

Η Χαλκιδική είναι ο λαιμός

Η Χαλκιδική είναι ο λαιμός
σε σχέση με τον εγκέφαλο
του αριστοτελικού πνεύματος
Και την φιλέρημη καρδιά
της αγιορείτικης αλήθειας
Κι ανάμεσα σε αυτά τα φώτα
Προσπαθούν μερικοί
να βάλουν σκιές μαύρες
Ενώ έχουμε ήδη
τη σκιά του Άθους
στο νησί του Παπαδιαμάντη
ξεχνώντας ότι όταν
Προσπαθείς να βάλεις σκιές
σημαίνει ότι υπάρχει
ήδη φως στην περιοχή
Που λειτουργεί ως φάρος
Και πόλος έλξης
για όσους βλέπουν φως
αφού το προσκύνημα
ζει εδώ και αιώνες.

Νίκος Λυγερός
Ιερισσός, 30 Σεπτεμβρίου 2014

» συνέχεια από τη σελ. 1

"άμα βασλέψ ου ήλιους κι φας, η μάνα΄ς θα πεθάν.."

Σημαντικό επίσης κλειδί στην οικιακή οργάνωση, η αυτονομία: Μέσα στο κτήμα του καθενός υπήρχε το κατάλυμα της οικογένειας, οπωροφόρα δέντρα, αμπέλι, πλυσταριό, στάβλος για τα ζώα, που η φροντίδα τους ήταν καθήκον όλης της οικογένειας, ενώ με την χειροτεχνία τους εξασφάλιζαν είδη ένδυσης και νοικοκυριού: με το μαλλί που κοβόταν, ξαινόταν, γνέθοταν, φτιάχνοταν από εσώρουχα μέχρι φορέματα και παντελόνια. Με το δέρμα από τα κατσίκια, σανδάλια, με τα φλούδια απ' τα φασόλια, στρώματα...

Όταν η οικιακή παραγωγή δεν επαρκούσε, ήταν διαδεδομένη η μέθοδος ανταλλαγής αγαθών (καλαμπόκια απ' την Ιερισσό με αχλάδια απ' το Γομάτι, αυγά απ' τα Νέα Ρόδα κοκ.), ή υπηρεσιών: μαζεύονταν όλη η γειτονιά για να βοηθήσει να ξεφλουδιστούν τα καλαμπόκια, ή συμμετείχαν στον θέρο και στον τρύγο με αντάλλαγμα σε είδος, ή αλώνιζαν στο αλώνι τ' Κεφαλά, αφήνοντας για πληρωμή σιτάρι, κριθάρι, κλπ. Σε κάθε σπίτι που υπήρχε φούρνος έψηνε όλη η γειτονιά με αντάλλαγμα για την ιδιοκτήτρια, ένα πλαστό.

Ένα ακόμα κλειδί για την εποχή, η εξειδίκευση της παραγωγής ανάλογα με το περιβάλλον: στο Ξηροποτάμι που το κλίμα του ήταν πιο ζεστό, καλλιεργούσαν μποστάνια με καρπούζια, ενώ στην Ιερισσό, στον κάμπο, φασόλια και καλαμπόκια, στα Νέα Ρόδα, ελιές κι αμπέλια, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται μέγιστη παραγωγή με το χαμηλότερο κόστος.

Οικιακή οικονομία στην πράξη με την Κατερίνη Παπαργύρη [φωτογραφία της Δήμητρας Καραβασίλη-Αντωνίου]

Φυσικά, η επιστροφή σε ανάλογο τρόπο ζωής είναι πλέον αδιανόητη, όχι μόνο γιατί οι νεότερες γενιές έχουν μεγαλώσει με εντελώς διαφορετικό τρόπο, αλλά κυρίως, γιατί η πληθυσμιακή αύξηση έχει καταστήσει ανεπαρκή την παραγωγή και διαβίωση με τους προαναφερόμενους τρόπους, ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα.

Καλό όμως είναι να έχουμε κατά νου τέτοιες "τεχνικές", που υπήρξαν αποτελεσματικότατες για την εποχή τους και να τις χρησιμοποιήσουμε ανάλογα στην εποχή μας:

Η λιτότητα θα πρέπει να αποτελεί απάντηση στην τάση για υπερβολική, ανούσια κατανάλωση.

Η αξία της βοήθειας και της συνεργασίας της κοινότητας, της γειτονιάς, της οικογένειας θα πρέπει πάλι να αποκατασταθεί και να αποτελέσει καθημερινό τρόπο επίλυσης προβλημάτων και αντιμετώπισης αναγκών. Εξάλλου το "βοηθάτε αλλήλους", έχει αποκτήσει μια πραγματικά ενδιαφέρουσα οπτική, σε μια εποχή που βαλλόμαστε σε συλλογικό και πολιτικό επίπεδο.

Όσο για την αυτονομία του νοικοκυριού και την εξειδίκευση της παραγωγής, μπορεί να έχουν καταστεί πράγματα ανέφικτα, ωστόσο, πολύ χαίρομαι να βλέπω τους μπαχτσέδες του χωριού να πληθαίνουν και να πρασινίζουν κι όλους αυτούς τους ερασιτέχνες ψαράδες με τα παραγάδια και τις πετονιές τους, για μια ψαριά – μια τηγανιά… ■

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΙΣΣΟ

Κείμενο : **ΑΝΝΑ ΜΗΤΣΑΚΑ**

Χρονική τοποθέτηση της Μαρτυρίας

Η κατάκτηση της Αλβανίας από τον Μουσολίνι (Απρίλιος 1939) μετέφερε την Ευρωπαϊκή κρίση και στα Βαλκάνια. Η Ελλάδα δεν μπορούσε να ελπίζει ότι θα έμενε έξω από την συμπλοκή που προφανώς θα ξεσπούσε. Στα βόρεια σύνορα οι εχθρικές διαθέσεις των Ιταλών και των Βουλγάρων αποτελούσαν μόνιμη απειλή.

Στις 28 Οκτωβρίου ο Μουσολίνι επέδωσε τελεσίγραφο στη Ελληνική κυβέρνηση και δίχως να περιμένει απάντηση διέταξε τα στρατεύματα του να παραβιάσουν τα Αλβανικά σύνορα. Η Ελλάδα έμπαινε πλέον στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Παρά τις προβλέψεις, χάρη στον δυναμισμό του στρατού και την ομόφωνη λαϊκή υποστήριξη, η Ελλάδα κέρδισε την πρώτη νίκη κατά του Άξονα. Όχι μόνον αντιμετώπισε με επιτυχία την Ιταλική επίθεση άλλα ύστερα από δυναμικές αντεπιθέσεις ανάγκασε τα Ιταλικά στρατεύματα να υποχωρήσουν. Ως το τέλος του χρόνου τα Ελληνικά σύνορα επεκτάθηκαν κατά 60 χιλιόμετρα μέσα στα Αλβανικά εδάφη. Δεκαέξι ελληνικές μεραρχίες καθήλωσαν 27 ιταλικές, που υπερείχαν συντριπτικά σε εφόδια, πυροβολικό και αεροπορική υποστήριξη.

Ο ηρωισμός και το σθένος του Ελληνικού στρατού δεν αρκούσαν για την αντιμετώπιση της γερμανικής επίθεσης. Μετά την κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας, στις 6 Απριλίου 1941, οι Γερμανοί συνεπικουρούμενοι από τους Βουλγάρους συμμάχους τους, επιτέθηκαν από την Ελληνοβουλγαρική μεθόριο. Ο ελληνικός στρατός, με την βοήθεια ελαχίστων βρετανικών και νεοζηλανδικών στρατευμάτων, δεν ήταν δυνατό να αντισταθεί επί πολύ στην πλημμυρίδα της Βέρμαχτ. Οι Γερμανοί είχαν αρχίσει ήδη να διασπούν τις Ελληνικές γραμμές, όταν ο Στρατηγός Τσολάκογλου, μέλλων πρωθυπουργός, παραδόθηκε, στις 23 Απριλίου του 1941. Ο Βασιλιάς και η Κυβέρνηση εγκατέλειψαν τη χώρα και τα ελληνικά στρατεύματα υποχώρησαν.

Μαρτυρία της Άννας Μητσάκα κόρη του Γεωργίου Κεφαλά και της Μαρίας Συκιώτη

Οι Ιερισσιώτες ήδη φιλοξενούσαμε στα σπίτια μας ανθρώπους από Ξάνθη, Δράμα, Καβάλα, Θάσο, Θεσσαλονίκη μέχρι και από το Δοξάτο, που ήλθαν κυνηγημένοι από τους Βούλγαρους. Εκείνα τα μαύρα χρόνια μοιραζόμασταν μαζί τους τη φέτα το ψωμί, τη φωτιά, τα ρούχα σαν να ήμασταν αδέλφια, σαν να γνωριζόμασταν από χρόνια. Οι περισσότεροι ήλθαν με βάρκες από την θάλασσα. Έφταναν στην παραλία με βάρκες, βρεγμένοι ή μισοπνιγμένοι, για να γλυτώσουν από την βαρβαρότητα των Βουλγάρων. Θυμάμαι την Ξανθή, τη μητέρα του Μιχάλη του Βλαχόπουλου, με τον αδελφό της να βγαίνουν μούσκεμα από μια βαρκούλα και να μας κοιτάζουν με απόγνωση. Την βοηθήσαμε να σηκώσει το βρεγμένο μπόγο της. Ήμουν κοριτσάκι 11 -12 χρονών και νόμισα πως ήταν νεράιδα με τα ξανθά μαλλιά και τα μεγάλα γαλάζια μάτια. Τόσο όμορφη ήταν.

Το σπίτι μας ήταν πάνω στον κεντρικό δρόμο. Απέναντι από το σπίτι μας ήταν το φαρμακείο του γέρο Δημήτρη του Αβραμίδη. Πρόσφυγας ο γέρο Δημήτρης, είχε έλθει από την Κωνσταντινούπολη το 1922. Τον είχαν κτυπήσει οι Τούρκοι και όλο έπιανε τα πλευρά του.

Εκείνο το βράδυ είχαμε πάλι εντολή για συσκότιση. Δεν είχαμε παντζούρια και βάζαμε κουβέρτες και κάπες στα παράθυρα. Όλο το βράδυ άκουγα μια συνεχή βοή από βογγητά στο δρόμο και αυτοκίνητα που κατευθύνονταν προς το Άγιο Όρος. Σήκωσα λίγο την άκρη της κουβέρτας και κοίταξα έξω στον δρόμο. Στρατιώτες και στρατιωτικά αυτοκίνητα πήγαιναν προς το λιμάνι. Κάποιοι στρατιώτες βογκούσαν και έπεφταν μπροστά στο φαρμακείο. Ο γέρο Δημήτρης με γρήγορες κινήσεις τους έπαιρνε μέσα.

Αυτοκίνητα και στρατιώτες περνούσαν όλο το βράδυ και ακόμα την άλλη μέρα.

Ήταν δικοί μας, έλληνες στρατιώτες, που υποχωρούσαν νικημένοι και τραυματισμένοι. Με την καθοδήγηση των αξιωματικών τους ήλθαν στην Ιερισσό, που ήταν λιμάνι, με σκοπό να φύγουν από την θάλασσα για την Μέση Ανατολή.

Οι αξιωματικοί μάζεψαν όλα τα στρατιωτικά αυτοκίνητα, τζιπ και φορτηγά, έξω από τον Άγιο Παύλο και τα ανατίναξαν για να μη πέσουν στα χέρια των Γερμανών. Είχε γεμίσει η περιοχή, από τον Άγιο Παύλο ως το λιμάνι και το Κυπαρίσσι, με κατεστραμμένα στρατιωτικά αυτοκίνητα.

Κάθε νύχτα Ιερισσιώτες ψαράδες έπαιρναν με τα καΐκια τους στρατιώτες και αξιωματικούς και τους μετέφεραν στην Λήμνο για να φύγουν από εκεί για την Τουρκία και Μέση Ανατολή. Το σημείο επιβίβασης ήταν ο μύλος του Δημήτρη του Τερτυλίνη δίπλα στο καφενείο του Κελέση.

Ένας από αυτούς ήταν ο μπάρμπα Στέργιος ο Ψέμμας ο παππούς του Θάνου του Ψέμμα.

Ο Μπάρμπα Στέργιος ο Ψέμμας ήταν πρωτοπαλίκαρο του Καπετάν Γιαγλή και έμειναν φίλοι ως τα γεράματα τους.Ήταν καπετάνιος στο βουνό αλλά και καλός καπετάνιος στη θάλασσα και πολύ καλός οικογενειάρχης. Είχε πέντε κόρες τη Μαρία, την Ειρήνη, την Ελένη, την Άννα, και τη Βασίλω. Με τη Βασίλω ήμασταν συνομήλικες. Εγώ από την Βασίλω μάθαινα τα γεγονότα. Είχε και τρείς γιούς τον Γιάννη, τον Μήτσο και τον Χρήστο. Είχε μείνει μόνος, η γυναίκα του είχε πεθάνει. Αυτός και μάνα, αυτός και πατέρας.

Είχε ένα καΐκι που το ονομάζαν **«ο Αγρήγορος»**. Το καΐκι το δούλευε με τους δύο γιούς το Γιάννη και το Μήτσο. Έκανε μεταφορές ανθρώπων και εμπορευμάτων με δρομολόγια στο Άγιο Όρος, την Θάσο, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη, Λήμνο και Μυτιλήνη. Ψάρευαν κιόλας. Ήταν ειδικός στα μαγιάτικα τα ορκίνια.

Νύκτα λοιπόν τώρα, ο μπάρμπα Στέργιος, γέμιζε το καΐκι του με στρατιώτες από τον Μύλο του Τερτυλίνη και τους μετέφερε στη Λήμνο και Τουρκία.

Ένα βράδυ είχε κρυμμένους στο αμπάρι τέσσερις αξιωματικούς και τρείς φαντάρους και ξεκίνησε για το συνηθισμένο δρομολόγιο στην Λήμνο. Είχε μαζί του τον γιό τον Μήτσο -τον πατέρα του Θάνου- και παρίσταναν τους ψαράδες. Κοντά στην Ασπροβάλτα βλέπουν από μακριά μια Γερμανική ατμάκατο. Ο μπάρμπα Στέργιος δεν τα έχασε. Φωνάζει τους αξιωματικούς και τους φαντάρους από το αμπάρι και τους λέει: Κολυμπήστε και βγείτε όπου βρείτε στεργιά και θα έλθω αργότερα να σας μαζέψω.

Το ίδιο είπε και στο Μήτσο, τον γιό του. Ο Μήτσος δεν έπεφτε, δεν ήθελε να αφήσει μόνο τον πατέρα του να αντιμετωπίσει τους Γερμανούς. Τότε αυτός του έδωσε ένα χαστούκι και τον έριξε στην θάλασσα.

Όταν έφτασαν οι Γερμανοί τους είπε ότι ψαρεύει, τους έδειξε μάλιστα και το πόδι του που ήταν δεμένο και πληγωμένο από ένα συρίγγιο που τον βασάνιζε χρόνια, για να τους αποδείξει ότι ήταν ακίνδυνος.

Οι Γερμανοί έφυγαν. Βγήκε μετά στην στεργιά, μάζεψε τους φαντάρους, τους αξιωματικούς και τον γιο του και τους μετέφερε στη Λήμνο και από εκεί στην Τουρκία.

Ο μπάρμπα Στέργιος όπως και πολλοί άλλοι Ιερισσιώτες ήταν αγνός πατριώτης, έδινε τα πάντα για την πατρίδα.

Αν τον έπιαναν εκείνο το βράδυ οι Γερμανοί, θα τον τουφέκιζαν και θα τον ονόμαζαν τρομοκράτη. ■

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗ ΚΟΥΜΑΡΟΥ

Κείμενο : **ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΚΟΥΜΑΡΟΣ**

Επιμέλεια κειμένου: **ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΟΥΛΑΣΙΩΤΟΥ**
Σχολιασμός: **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΣ**

«26 Σεπτεμβρίου 1932.

Αυτές τις μέρες γινόταν βουλευτικές εκλογές. Το Λαϊκό Κόμμα με τον Τσαλδάρη και το Φιλελεύθερο με τον Βενιζέλο[1]. Ο Βασίλης Βασιλικός ήταν βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος στη Χαλκιδική[2]. Χάρη στο επίθετό του έβγαινε πάντα βουλευτής. Όλοι οι βασιλικοί τον ψήφιζαν γιατί αυτός ήταν βασιλικός. Εάν και είχαμε Δημοκρατία όταν γινόταν αυτός βουλευτής, μαζευόταν όλοι οι βασιλικοί πίναν και χόρευαν και τραγουδούσαν «**Του αητού ο γιος**» και φώναζαν «**Ζήτω ο Βασιλιάς**».

Εκείνη τη βραδιά πολλοί άνδρες του χωριού μαζεύτηκαν στην αγορά να μάθουν τα αποτελέσματα. Δεν υπήρχαν τηλέφωνα, μόνο του Ταχυδρομείου και της Αστυνομίας, από αυτούς θα ερχόταν τα νέα. Όταν νικούσε ο Τσαλδάρης θ' άρχιζαν το γλέντι. Ο πατέρας μου ήταν και αυτός στην αγορά μαζί με τους άλλους.

Μόλις άρχιζε να σουρουπώνει η μάνα μου έστρωσε στο πάτωμα ένα τραπεζομάντηλο, μια τάβλα, έκοψε ψωμί, έβαλε και φαγητό και καθίσαμε όλα τα παιδιά, εγώ, τα 3 κορίτσια και αυτή με τον μικρό αδερφό μας[3]. Μετά το φαγητό, μας έστρωσε για ύπνο. Εγώ κοιμόμουνα πάνω σε ένα ξύλινο κρεβάτι, τα κορίτσια στη σειρά στο πάτωμα. Η μάνα μου όταν τελείωσε ο τρύγος, διάλεξε ένα πανέρι σταφύλια για να τρώμε και το πανέρι το έβαλε κάτω από το κρεβάτι μου. Μόλις κοιμήθηκαν όλοι, εγώ γλίστρησα από το κρεβάτι μου και στριμώχθηκα δίπλα στην αδερφή μου και έπαιρνα σταφύλια από το πανέρι και έτρωγα. Εκεί με πήρε ο ύπνος….

Δε ξέρω πόσο κοιμήθηκα, όταν κάποιες φωνές με ξύπνησαν, ένιωσα το πάτωμα να κουνιέται και τον πατέρα μου να φωνάζει «**Βοήθεια**»! Τρόμαξα…

Το πάτωμα κουνιόταν συνέχεια, έκαμα να σηκωθώ και το κεφάλι μου χτύπησε σε κάτι σκληρό. Εκείνη τη στιγμή μου φάνηκε ότι το σπίτι μας γκρεμίστηκε, μόνον το δικό μας. Σκοτάδι παντού. Άρχισα έρποντας να πηγαίνω προς τη φωνή. Οι αδερφές μου ακόμα κοιμόταν. Πέρασα από πάνω τους και πήγα κοντά στον πατέρα μου. Κρατούσε στην αγκαλιά του τον μικρό αδερφό μου, δίπλα ήταν η μάνα μας και αυτός φώναζε βοήθεια. Εκεί που στεκόταν ήταν το παράθυρο και δίπλα η πόρτα. Κοίταξα κατά κει, δεν υπήρχε τίποτα. Ο τοίχος ήταν γκρεμισμένος, κοίταξα προς τα έξω παντού σκοτάδι. Αντίκρισα το δρόμο, ήταν γεμάτος από πέτρες, κεραμίδια και ξύλα. Όλα τα σπίτια της γειτονιάς ήταν ένας σωρός από πέτρες. Ένας νέος από τη γειτονιά ήρθε κοντά μας και πήρε τον αδερφό μου και τον έβαλε πάνω στις πέτρες.

«**Μπάρμπα Κώστα[4] έγινε μεγάλος σεισμός, το χωριό δεν υπάρχει**».

Ο νέος έφυγε. Παντού φωνές και κλάματα. Δρασκέλισα τον τοίχο και βρέθηκα πάνω στα ερείπια. Τα κορίτσια ξύπνησαν και τα έφερνε ο πατέρας μου. Τα έπαιρνα ένα- ένα και τα πήγαινα εκεί που ήταν ο μικρός. Μετά κατέβηκε η μάνα μου. Μια φωνή άκουσα μέσα από το σπίτι. «**Η γιαγιά! πήγαινε φέρε τη γιαγιά!**».

Σε λίγο βρεθήκαμε όλοι μαζί να καθόμαστε πάνω στα ερείπια. Η δόνηση δε σταματούσε. Ήταν τόσος ο φόβος που δεν τολμούσαμε να μπούμε μέσα στο ερείπιο να πάρουμε ένα σκέπασμα ή μια κουβέρτα να τυλιχτούμε για να μην κρυώνουμε. Μια φωνή ακούστηκε. «**Ελάτε όλοι εδώ, απόψε χανόμαστε**».

Σηκωθήκαμε και πήγαμε. Εκεί στη μικρή πλατεία στις Γούβες[5], έτσι την ονόμαζαν. Εδώ οι κοπέλες της γειτονιάς χόρευαν τις γιορτές. Απόψε δεν άκουγες τραγούδια, μόνον κλάματα. Όλοι οι γειτόνοι ήταν μαζεμένοι εδώ. Δε μπορώ να περιγράψω τον πόνο που ένοιωθε ο καθένας. Ένας φώναζε να φύγουμε από δω. Εάν πέσουν αυτοί οι τοίχοι[6] που στέκονται ακόμα όρθιοι θα μας σκοτώσουν. Σηκωθήκαμε όλοι, ένας πίσω από τον άλλο βαδίζαμε πάνω στα ερείπια γεμάτα παγίδες, κανείς δε μιλούσε και φτάσαμε στην πλατεία του σχολείου.

Εκεί ήταν πολλοί μαζεμένοι, φοβισμένοι, τρομαγμένοι. Η γη κουνιόταν συνέχεια. Κάποιος φώναζε να φύγουμε και να πάμε στο αλώνι του Σωτηράκη[7]. «**Εδώ μπορεί να έρθει η θάλασσα και να μας πνίξει[8]**». Όλοι αρχίσαμε να βαδίζουμε για να ανεβούμε στο λόφο που ήταν το αλώνι. Εκεί βρήκαμε και άλλους. Καθίσαμε ένας δίπλα στον άλλον και κλαίγαμε τη μοίρα μας.

Δίπλα άκουγα κλάματα. Μια γυναίκα φώναζε τη Σωτηρούλα της που ήταν κάτω από τα ερείπια. Άλλη μια γυναίκα πονούσε και φώναζε εάν υπάρχει καμιά μαμή. Πήγε η γιαγιά μου, ήταν μαμή. Μετά από λίγο ήρθε και μας είπε ότι γεννήθηκε ένα κοριτσάκι.

Μια τρομερή δόνηση και ακούστηκε ένα γκρέμισμα. Γκρεμίστηκε το σχολείο[9] και ό,τι άλλο ήταν όρθιο μέσα στο χωριό. Ως το πρωί οι δονήσεις δε σταμάτησαν. Ζαρωμένοι και παγωμένοι, ένας δίπλα στον άλλο περιμέναμε να ξημερώσει.

Όταν ύστερα από πολλές ώρες ήρθε το φως και άρχισε να βγαίνει ο ήλιος, αντικρίσαμε ένα φοβερό θέαμα. Αυτή η γραφική Ιερισσός, με τόσες ιστορίες, με τις όμορφες γειτονιές και τα στενά σοκάκια με την εκκλησία πάνω στο κάστρο, με το καμπαναριό της, τις 7 καμπάνες που όταν σήμαιναν ακουγόταν μακριά και ξυπνούσαν τους χωριανούς να πάνε στην εκκλησιά, όλα αυτά δεν υπήρχαν. Υπήρχε μόνο ένας σορός από ερείπια. Μόνο λίγα σπίτια ήταν όρθια, αυτά ήταν ξυλόπηχτα και άντεξαν το σεισμό.

Σιγά-σιγά όλοι άρχισαν να συνέρχονται και πήραν το δρόμο για τα ερείπια. Ο πατέρας μου έφυγε μαζί με άλλους να βγάλουν τη θεία μου που ήταν κάτω από τα ερείπια. Όταν τη φέραν εκεί στο αλώνι ήταν αναίσθητη. Το ένα της πόδι ήταν σπασμένο σε άσχημη κατάσταση. Έχασε πολύ αίμα και όταν την πήγαιναν μαζί με άλλους με ένα πολεμικό καράβι[10] πέθανε στο δρόμο.

Όταν κατέβηκα στην πλατεία αντίκρισα ένα φοβερό θέαμα. Κουβαλούσαν τους νεκρούς στο νεκροταφείο, πάνω σε κουρελούδες χωρίς παπάδες και ξεφτέρια. Ένας βάδιζε μπροστά με έναν καζμά και φτυάρι, τέσσερις κουβαλούσαν τον νεκρό και άλλοι κλαίγαν. Είδα ένα δυστυχισμένο πατέρα να έχει το σκοτωμένο παιδί του στη αγκαλιά του και να βαδίζει σκυφτός προς το νεκροταφείο.

Η 27η Σεπτέμβρη ήταν η πιο δύσκολη μέρα γεμάτη πόνο, απελπισία και κλάμα.

Εκεί που γυρνούσα είδα τον δάσκαλό μου, τον Νικόλαο Πέτρου[11] σε άσχημη κατάσταση, ξυπόλητο, μόνον με τη φανέλα, τα μαλλιά του ακατάστατα και να φωνάζει τον γιο του τον Κώστα. Ήρθε κοντά μου, με αγκάλιασε και με ρωτούσε εάν είδα τον μοναχογιό του τον Κώστα. «**Εψές παίζαμε μαζί εκεί στις Γούβες. Εγώ έφυγα νωρίς, αυτός έμεινε εκεί με άλλα παιδιά**». Την άλλη μέρα έμαθα ότι ο φίλος μου σκοτώθηκε. Έτρεξε να πάει στο σπίτι του και τον σκότωσε ένας τοίχος. Ήταν 11 χρονών. Ύστερα από αυτήν την κατάσταση που είδα τον δάσκαλο, δεν έφυγαν τα δάκρυα από τα μάτια μου. Ο πατέρας μου με βρήκε να γυρνάω άσκοπα.

Μας πήρε να πάμε πάνω στο γκρεμισμένο σπίτι μας να πάρουμε καμιά κουβέρτα και τρόφιμα εάν βρούμε. Περπατήσαμε πάνω στα χαλάσματα. Όταν φτάσαμε εκεί στο γκρεμισμένο σπίτι κοιτούσαμε με απορία. Πως γλυτώσαμε από εδώ μέσα; Όταν έγινε ο σεισμός, οι τρεις πλευρές φύγαν προς τα έξω, ο μεσαίος τοίχος που χώριζε τα δύο δωμάτια ήταν όρθιος, αυτός ο ξυλόπηχτος τοίχος κράτησε τη »

1932 σεισμός. Δεξιά φαίνονται τα βυζαντινά τείχη της πόλης και ξεχωρίζει ο τρούλος της εκκλησίας

» μια πλευρά της οροφής, η άλλη που ακουμπούσε πάνω στον πέτρινο τοίχο έπεσε και σταμάτησε πάνω στο κρεβάτι μου και η άκρη του διέλυσε το μαξιλάρι μου. Η επιθυμία μου να φάω τη νύχτα ένα σταφύλι και να φύγω από το κρεβάτι μου, μου έσωσε τη ζωή. Μεταξύ οροφής και πατώματος σχηματίστηκε ένα κενό. Εκεί δεν έπεσε τίποτα και βγήκαμε όλοι ζωντανοί. Ο πατέρας από εκεί μέσα έβγαλε το σκέπασμα και την κουβέρτα, βρήκε κανά δυο ψωμιά και ετοιμαστήκαμε να φύγουμε. Τότε του έδειξα το μαξιλάρι μου εκεί που είχα το κεφάλι μου, ήταν σκισμένο. Μου είπε, «**πως γλύτωσες;**» Του είπα την αμαρτία μου, ότι έφυγα από το κρεβάτι μου και πήγα δίπλα στην αδερφή μου για να φάω σταφύλια κρυφά από τους άλλους και εκεί με πήρε ο ύπνος. «**Αυτή η αμαρτία σου ήταν το τυχερό σου να μην σκοτωθείς**». Πήραμε τα πράματα και φύγαμε.

1932 σεισμός. Ερείπια στο κέντρο της Ιερισσού (μαχαλάς Χάνια)

Οι δονήσεις δεν σταματούσαν[12]. Δεν σταμάτησε ο πόνος και το κλάμα× όλη μέρα βγάζαν από τα ερείπια νεκρούς και τραυματίες. Όταν φτάσαμε κοντά στους δικούς μας, αφήσαμε τα πράγματα και ο πατέρας μου πήγε στη βάρκα μας να πάρει μια στάμνα να φέρει νερό. Του Τσιμνού το πηγάδι ήταν σκεπασμένο, έπεσε η σκεπή του και σκότωσε μια γυναίκα που πήγε να πάρει νερό. Μονάχα στου Μαρίνου το πηγάδι ήταν το νερό καλό. Όλα τα άλλα έγιναν γλυφά αρμυρά και όλα στέρεψαν. Βρήκε κάποιο και μας έφερε νερό. Όλη μέρα βρισκόμασταν σε απελπιστική κατάσταση. Όταν νύχτωσε στρώσαμε μια κουβέρτα και ξαπλώσαμε εκεί στο χώμα χωρίς προσκέφαλο. Ύστερα από τόση κούραση όλοι κοιμηθήκαμε. Όλη νύχτα η γης δεν σταμάτησε το κούνημα.

Το πρωί όταν ξύπνησα και κατέβηκα στη θάλασσα, δεν πίστευα σ' αυτό που είδα. Δύο καράβια πολεμικά με αγγλικές σημαίες ήταν φουνταρισμένα μπροστά μας. Μια βενζινάκατος άραξε με κάτι αξιωματικούς και ζήτησαν τον πρόεδρο[13]. Είπαν στους προύχοντες ότι ο Ναύαρχος από το «**Βασίλισσα Ελισάβετ**» τους έστειλε εδώ να μας δώσουν τις πρώτες βοήθειες. Βγάλαν μια δεξαμενή από καραβόπανο, την στήσαν πάνω στην άμμο και μια υδροφόρα τη γέμισε νερό[14]. Στήσανε ένα μεγάλο πάγκο και βάλαν πάνω κουραμάνες.

Άλλη μια βάρκα έβγαλε 20 με 30 πεζοναύτες με καζμάδες φτυάρια και τσεκούρια. Αυτοί μπήκαν στη σειρά και πήγαν για τα ερείπια. Άρχισαν μια δύσκολη δουλειά, άρχισαν να ξεθάβουν μέσα από τα χαλάσματα νεκρούς και τραυματίες. Δυο μέρες κάμαν την ίδια δουλειά. Όταν γυρνούσανε το απόγευμα μερικοί ήταν μεθυσμένοι, βρίσκαν βαρέλια γεμάτα κρασί και πίναν όσο θέλαν[15].

Τον τελευταίο νεκρό που βγάλαν ήταν μια γυναίκα, εκεί στις Γούβες. Είχε αγκαλιά το παιδί της 5 χρονών, ήταν ετοιμόγεννη. Ο άνδρας της πήγε για μαμή. Σκοτώθηκε ο πατέρας του, παπάς[16], η γυναίκα του, τα δυο του παιδιά -το ένα ήταν 11 χρονών- και έμεινε μόνος. Όταν ξέθαψαν τη γυναίκα άνοιξαν ένα λάκκο και την βάλαν μαζί με το παιδί της. Εκεί μέσα ήταν 3 μέρες θαμμένη και δε μπορούσαν να τη μεταφέρουν στο νεκροταφείο.

Το άλλο κλιμάκιο άρχισε να μας μοιρνάει νερό, ψωμί, ζάχαρη και τσάι. Αυτοί οι άνθρωποι κάμαν ότι μπορούσαν για να μας βοηθήσουν σ' αυτές τις δύσκολες μέρες.

Μείναν κοντά μας μία βδομάδα. Σ' αυτές τις μέρες μάς δώσαν κουράγιο μέσα στην απελπισία μας. Σ' αυτούς χρωστάμε πολλά, αλλά δυστυχώς τους ξεχάσαμε.

Ο σεισμός έγινε στις 26 Σεπτεμβρίου ώρα 9:20 μμ το 1932».

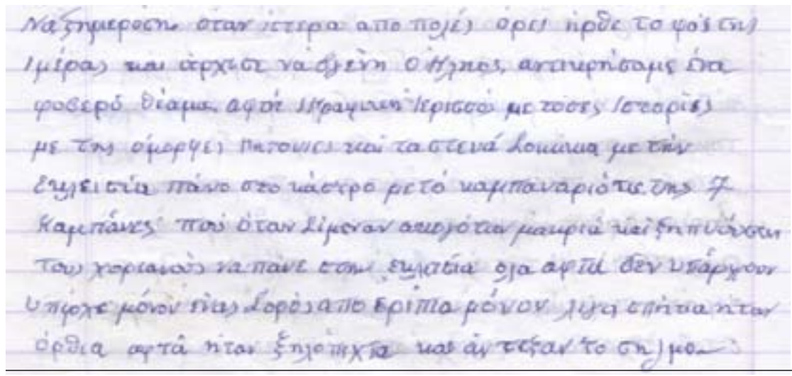

Να ξημερώσει. Όταν ύστερα από πολύ ώρες ήρθε το φως (η μέρα) και άρχισε να βγαίνει ο ήλιος, αντικρίσαμε ένα φοβερό θέαμα. Αφού η γραφική Ιερισσός με τόσες ιστορίες με τις όμορφες γειτονιές και τα στενά σοκάκια με την εκκλησία πάνω στο κάστρο, με το καμπαναριό της, τις 7 καμπάνες που όταν σήμαιναν ακουγόταν μακριά και ξυπνούσαν τους χωριανούς να πάνε στην εκκλησιά, όλα αυτά δεν υπήρχαν. Υπήρχε μόνο ένας σορός από ερείπια. Μόνο λίγα σπίτια ήταν όρθια, αυτά ήταν ξυλόπηχτα και άντεξαν το σεισμό.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Νίκησε το κόμμα των Φιλελευθέρων με 91 έδρες έναντι 81 του Λαϊκού.

2 Το Λαϊκό κόμμα στη Χαλκιδική πήρε την πλειοψηφία με 6083 ψήφους έναντι του κόμματος των Φιλελευθέρων που απέσπασε 2173 ψήφους.

3 Τα αδέλφια είναι: ο Αλκιβιάδης Κούμαρος, ο Δημητρός, η Ρίνα (Ειρήνη), η Βασιλική και η Μαρία.

4 Ο κος Κωνσταντίνος Κούμαρος του Θεοχάρη ήταν γεννημένος το 1883. Ασχολιόταν βιοποριστικά με την αλιεία.

5 Οι Γούβες ήταν ακριβώς κάτω από τα βυζαντινά κάστρα της ακρόπολης της Ιερισσού.

6 Πιθανόν να εννοούσαν τα τείχη από τα κάστρα που βρίσκονταν πάνω από την συγκεκριμένη πλατεία. Τα τείχη αυτά στη συνέχεια έπεσαν, προξενώντας τη μεγαλύτερη ζημιά στη πόλη.

7 Το αλώνι ήταν του Σωτήριου Θωμά του Αθανασίου, γεννηθέντα το 1866. Βρισκόταν πίσω από το 1ο Δημοτικό σχολείο, πάνω από τον παλιό πύργο του Κοτσακίου.

8 Ο φόβος αυτός δημιουργήθηκε με αφορμή το μικρό τσουνάμι του αρχικού σεισμού.

9 Το καινούργιο τότε δημοτικό σχολείο γκρεμίστηκε στο δεύτερο μετασεισμό. Ήταν διώροφο και βρίσκονταν στη θέση του σημερινού 1ου δημοτικού σχολείου.

10 Πιθανόν με το τορπιλοβόλο του Ελληνικού Ναυτικού «Πέργαμος» που μετέφερε τραυματίες στο νοσοκομείο της Καβάλας.

11 Ο Νικόλαος Πέτρου γεννήθηκε το 1892 στο Τσακνοχώρι (Ανθοχώρι) Κοζάνης. Τελείωσε με άριστα το γυμνάσιο Τσοτυλίου και κατόπιν σπούδασε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή της Κωνσταντινούπολης και στη Φιλοσοφική Σχολή των Αθηνών. Στις συχνές επισκέψεις του στο Άγιο Όρος γνώρισε και παντρεύτηκε την Ιερισσιώτισα Άννα Σταθάκου. Από το 1912 διορίστηκε δάσκαλος στην Ιερισσό. Πρόσφερε πολλά στην Ιερισσό με τις γνώσεις του και την αγάπη στον τόπο.

12 Οι σεισμοί συνεχίστηκαν μέχρι τον Μάιο του 1933. Πολλοί από αυτούς ξεπερνούσαν τα 6 Ρίχτερ και αποτελείωσαν όλα άφησε ο αρχικός σεισμός.

13 Πρόεδρος της Ιερισσού την εποχή αυτή ήταν ο Γεώργιος Γκούτζιος του Νικολάου, γεν. 1880.

14 Οι Άγγλοι ναύτες έκαναν αφαλάτωση για να ξεδιψάσουν τους κατοίκους. Το νερό αυτό το ονόμασαν οι ντόπιοι «φριξόνερο».

15 Στην παλιά Ιερισσό κάθε σπίτι είχε και το κρασί του.

16 Ήταν ο Ιωάννης Παλιούρας, ιερέας και η οικογένειά του.

*Αν και πέρασαν από τότε 75 χρόνια, μέχρι τώρα που γράφω σ' αυτό το χαρτί, θυμάμαι όλα αυτά που έζησα ο ίδιος, όλα με λεπτομέρεια, δεν τα άκουσα από άλλους.

Το μόνο που άκουγα τότε, ήταν ότι είχαμε 111 νεκρούς και 300 τραυματίες• όσοι ήταν βαριά τους μετέφεραν στο Νοσοκομείο της Καβάλας. Μπορεί να βρέθηκαν άλλοι να γράψουν κάτι διαφορετικό για τους νεκρούς. Νομίζω εάν πήραν κάποιο μητρώο. Εκεί ήταν πολλοί που δεν τους είχαν δηλώσει στο Ληξιαρχείο όταν γεννήθηκαν και να γράψαν λάθος. Όπως κάποιος που μιλάει στην τηλεόραση για τα Μαντεμοχώρια, λέει ότι ο σεισμός στην Ιερισσό έγινε το 1930. Λάθος πληροφορία του δώσαν. Τότες ήμουν 12 χρονών παιδί. Τώρα είμαι 87. Πέρασαν 75 χρόνια. Πέρασα πολλά στη ζωή μου και είδα πολλά, αλλά αυτή την καταστροφή του χωριού μου από το σεισμό δεν την ξέχασα διότι ήταν πάνω στην τρυφερή μου ηλικία και αυτά που έζησε ένα παιδί, τα δύσκολα και τρομερά μένουν βαθιά μέσα στην ψυχή του και δεν μπορεί να τα ξεχάσει όσο ζει.

Πιστεύω όποιος διαβάσει αυτά που γράφω, ίσως να δακρύσει λίγο, αλλά να μην με παρεξηγήσει για την γραφή μου και την ορθογραφία μου. Τώρα το χέρι δεν είναι σταθερό. Από το σχολείο δε μου άρεσε η γραμματική.

"Κάποτε στην Ιερισσό"

ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΕΡΙΣΣΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Έρευνα - σχολιασμός : **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΣ**

"ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ" ΙΕΡΙΣΣΟΥ

Η ξεχασμένη ποδοσφαιρική ομάδα και η απαρχή του ποδοσφαίρου στην Ιερισσό.

Στην εφημερίδα **«Φωνή της Χαλκιδικής»**, στις 14 Δεκεμβρίου του 1930, βρίσκουμε ένα ενδιαφέρον άρθρο για τη δημιουργία της πρώτης ομάδας ποδοσφαίρου στην Ιερισσό. Ας το παρακολουθήσουμε!

«ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΙΕΡΙΣΣΟΥ

Ἀπό ἐτῶν ἤδη καταβάλλονται προσπάθειαι πρός δημιουργίαν ἀθλητικῆς κινήσεως ἐν τῷ χωρίῳ μας. Πέρυσι δέ ἐπετεύχθη ἡ ἵδρυσις ἀθλητικοῦ ὁμίλου ὑπό τήν ἐπωνυμίαν **«Ἀναγέννησις»**. Οἱ φιλοπρόοδοι νέοι μας κατώρθωσαν ν' ἀποκτήσωσιν ἕν ὡραῖον γήπεδον καί νά προμηθευθῶσιν τά ἀθλητικά εἴδη χάρις εἰς τάς ἐνεργείας τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Κελέση, Δ. Τερτελίνη ἀντιπροέδρου, Δ. Χασάπη γραμματέως, Π. Ἀποστολίδου, ταμίου καί Π. Γκόντζου ἐφόρου. Τα χρήματα ἐξοικονομήθησαν ἀπό δωρεάς καί ἀπό μίαν συναυλίαν μετά λαχείου τῆς Φιλοδασικῆς Ἑνώσεως.

Δυστυχῶς ὅμως ὅλα κινδυνεύουν νά ναυαγήσουν διότι ἐν ᾧ πρό τετραμήνου ἐστάλη τό καταστατικόν πρός ἔγκρισιν εἰς τό Πρωτοδικεῖον ἀκόμη δέν μᾶς ἐπεστράφη.

Ἐν τῳ μεταξύ ἡ **«Ἀναγέννησις»** ἔδωσε ἀρκετάς συναντήσεις καί πολλά ἐπιτυγχάνει.

Φίλαθλος»

Το άρθρο μας δίνει την πληροφορία ότι μερικά χρόνια πριν το 1930 οι Ιερισσιώτες έκαναν προσπάθειες να δημιουργήσουν αθλητική κίνηση στην Ιερισσό με την δημιουργία αθλητικού συλλόγου. Αυτό το κατάφεραν ένα χρόνο πριν το 1930, δηλ. το 1929, με προσπάθειες που έγιναν από το διοικητικό συμβούλιο του συλλόγου και της «Φιλοδασικῆς Ἑνώσεως»[1] Ιερισσού. Κατάφεραν να αποκτήσουν ένα ωραίο γήπεδο και να δώσουν μία σειρά από αγώνες. Αλλά με ποιες ομάδες; Την απάντηση μας την δίνει ο π. Νικόλαος Μ. Ηλίας στο **«Ημερολόγιον της Χαλκιδικής»** του 1932[2]. Οι ομάδες της περιοχής που συστάθηκαν την εποχή αυτή ήταν:

Ο **«Άρης»** Παλαιοχωρίου, ο **«Απόλλων»** Αρναίας, ο **«Μέγας Αλέξανδρος»** Νεοχωρίου, ο **«Άθως»** Στρατωνίου, ο **«Ολυμπιακός»** Ολυμπιάδας, ο **«Ολυμπιακός»** και **«Ηρακλής»** Πολυγύρου.

Ο αγώνας όμως που έμεινε στις μνήμες των Ιερισσιωτών ήταν αυτός που δόθηκε δύο ημέρες πριν από τον σεισμό του 1932 με αντιπροσωπευτική ομάδα του Αγγλικού Στόλου. Η ομάδα του **«Κυττάρου»** έχει στο αρχείο της μία σπάνια φωτογραφία που σχετίζεται με τον αγώνα αυτόν.

Στη φωτογραφία από τον σεισμό του 1932, διακρίνεται το πρώτο γήπεδο ποδοσφαίρου της Ιερισσού. Δεξιά φαίνεται η μία από τις εστίες του γηπέδου. Βρίσκεται, όπως και τότε, στον προαύλιο χώρο του 1ου δημοτικού σχολείου. Είναι αξιοσημείωτο ότι αυτόν τον χώρο τον χρησιμοποιήσαμε και εμείς στα παιδικά μας χρόνια για ποδόσφαιρο και χρησιμοποιείται ακόμα από τα παιδιά μας. Η φωτογραφία τραβήχτηκε από ναύτη του Αγγλικού ναυτικού και στο πίσω μέρος γράφει:

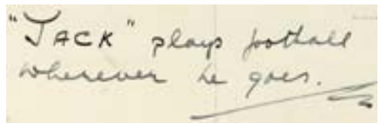

"Jack" plays football wherever he goes. Ο "Τζακ" παίζει ποδόσφαιρο όπου κι αν πάει. Το προσωνύμιο "Jack" το δίνουν οι Άγγλοι στην ναυτική αργκό στο Βρετανικό Βασιλικό Πολεμικό Ναυτικό.

Ο φωτογράφος-ναύτης αναφέρεται στον ποδοσφαιρικό αγώνα του Αγγλικού στόλου με αντίπαλο την ομάδα της **«Αναγέννησης»** Ιερισσού. Ήταν οι ίδιοι ναύτες που βοήθησαν τους σεισμόπληκτους κατοίκους της Ιερισσού.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Η Φιλοδασική Ένωση Ιερισσού είναι ένας σύλλογος με έντονη και δημιουργική δράση πριν το 1932 όπως τεκμαίρεται από σχετικά δημοσιεύματα εφημερίδων της εποχής.

2 Επανέκδοση «Εκδόσεις Διά Βίου», Θεσσαλονίκη 2010, σ. 278.

Στις 11 Ιανουαρίου του 1959, στην εφ. **«Φωνή της Χαλκιδικής»**, σ. 1 , βρίσκουμε τη πληροφορία ότι ο νέος καθεδρικός ναός της Ιερισσού **«Γενέσιον της Θεοτόκου»** έχει αποπερατωθεί. Ο ναός αποτελεί την συνέχεια του ομώνυμου βυζαντινού ναού της παλιάς Ιερισσού που γκρεμίστηκε στο σεισμό του 1932. Το αρχιτεκτονικό του σχέδιο είναι βασιλική με τρούλο και τα εγκαίνια του έγιναν από τον Μητροπολίτη Ιερισσού Παύλο το 1960. Το χτίσιμό του επιμελήθηκαν οι άξιοι Ιερισσιώτες τεχνίτες Χριστόδουλος και Στυλιανός Καμπάνης.

Ο ξύλινος Ι. Ναός που κατασκευάστηκε για τις ανάγκες των κατοίκων της Ιερισσού μετά τον σεισμό του 1932. Απόσπασμα από φωτογραφία του Ν. Παπαζαρία.

«Ο ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἱερισσοῦ κατόπιν πολυετῶν προσπαθειῶν ὑποβληθέντες εἰς σοβαράς οἰκονομικάς θυσίας κατώρθωσαν να ἀποπερατώσουν τόν πρό ἐτῶν θεμελιωθέντα μεγαλοπρεπῆ καί περικαλλῆ ἱερόν Ναόν των ἐκκλησιαζόμενοι μέχρι σήμερον ἐντός ξυλοπήκτου κτιρίου. Ἀπέκαμαν ὅμως πλέον οἱ εὐσεβεῖς καί ἀξιεπαίνως ἀγωνισθέντες μέχρι τοῦδε Ἱερισσιῶται, διά τήν συντέλεσιν δέ τοῦ εὐσεβοῦς ἔργου των ἀπαιτοῦνται πολλά νά γίνουν ἀκόμη, δοθέντος, ὅτι τά ἐσωτερικά τῶν Ναῶν στοιχίζουν περισσότερον.

Νομίζομεν ὅτι οἱ τόσον εὐσεβεῖς καί ἄξιοι παντός ἐπαίνου δι'ὅσα σχετικῶς ἔκαμαν μέχρι σήμερον κάτοικοι Ἱερισσοῦ δέον ἤδη νά τύχουν τῆς ἐνδεικνυομένης οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως ἁρμοδίως, ὥστε νά ὁλοκληρωθῇ ὁ περικαλλέστατος Ναός των».

Φωτογραφίες του Σ. Καμπάνη, 1955- 56.

ΕΝΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗΣ ΤΟΥ 1912 ΣΤΗΝ ΙΕΡΙΣΣΟ

Στην εφημερίδα "Φωνή της Χαλκιδικής", αριθ. φύλ. 597, της 1 Νοεμβρίου του 1964, σ. 3, ο Δημήτριος Ι. Τερτιλίνης' μας σώζει ένα περιστατικό που εξελίχθηκε στην Ιερισσό τις τελευταίες μέρες πριν την απελευθέρωσή της από τους Τούρκους.

Σουίλος. Το ρυάκι που οχυρώθηκαν οι Ιερισσιώτες το 1912 περιμένοντας τον Τουρκικό στρατό. Φωτογραφία πριν το 1932.

«ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ 1912

«Πῶς ἔπεσε ἡ Θεσσαλονίκη δυό φορές»

Ξημέρωνε ἡ 20 Ὀκτωβρίου 1912 καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ εἶχαν κατεβῆ στήν πλατεῖα, στό παζάρι νά μάθουν τὰ πολεμικὰ νέα. Ὅλοι περήμεναν μὲ λαχτάρα ν' ἀκούσουν τὴν μεγάλη εἴδησι, τὴν πτῶσι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν εἴσοδο τοῦ νικηφόρου Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ στήν πόλι τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου.

Τηλέφωνα δέν ὑπῆρχαν τότε, οὔτε τηλέγραφος[2]. Τὸ ταξεῖδι μὲ ἄλογο γιά νά πάη κανεὶς στή Θεσσαλονίκη ἤθελε τρεῖς ἡμέρες. Οἱ διαδόσεις πότε καλές, καὶ πότε ἀνάποδες ἔπερναν καὶ ἔδιναν.

Οἱ θερμόαιμοι χωριανοὶ πρὶν δέκα ἡμέρες εἶχαν καταλύσει τίς Τουρκικές ἀρχές. Συνέλαβον τοὺς πέντε τζαντερμάδες (χωροφύλακας) τὸν ἐπί κεφαλῆς αὐτῶν Μπάς Τσαούσην (ἐνωμοτάρχην) τὸν Μεμούρην, τὸν Γιοπρουκτσῆ (πολιτικοὶ ὑπάλληλοι) καὶ τοὺς ἐνέκλεισαν σὲ μιά μεγάλη ἀποθήκη[3]. Ξαφνικὰ μιά φήμη ἔφερε μεγάλη ἀναταραχὴ σ' ὅλο το χωριό. Ἤρχετο δῆθεν ἕνας Γιούσμπασης (λοχαγὸς) μὲ τὸν Ταχήρ ἐφὲντη ἐπὶ κεφαλῆς ρεντίφ ἀσκέρ[4] καί ἀτάκτων κονιαρέων[5] γιά ν' ἀπελευθερώση τοὺς κρατουμένους Τούρκους καὶ τιμωρήση τοὺς ἐπαναστάτας κατοίκους τοῦ χωριοῦ. Αὐθόρμητα ὅλοι οἱ ἄνδρες καὶ οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ ὅσοι εἶχαν ὅπλα, Γκράδες, Τσιφτέδες, Καριοφίλια[6], τσεκούρια καὶ οἱ ψαράδες μὲ δυναμίτες στά χέρια[7] ἔλαβον ὅλοι θέσιν μάχης ὀχυρούμενοι πίσω ἀπὸ τὸ ἀνάχωμα πού ἐσχημάτισε ὁ χείμαρος ὀλίγον ἔξω ἀπ' τὸ χωριό[8]. Κ' ἐκεῖ περίμεναν ν' ἀναμετρηθοῦν μὲ τοὺς ἐπερχομένους Τούρκους, ἀποφασισμένοι νά πεθάνουν παρὰ ν'ἀφήσουν τοὺς Τούρκους νά πατήσουν τό χωριό. Δέν πέρασαν οὔτε δυό ὧρες καὶ ἕνας καβαλάρης μ' ἄσπρο ἄλογο φάνηκε μακριὰ στό δρόμο ποὺ διέσχιζε τὸν κάμπο. Ἔτρεχε πολὺ καὶ χτυποῦσε τὸ ἄλογο γιά νά τρέχη περισσότερο.

Ὁ καβαλάρης ἐρχόταν ἤ ἀπὸ τὰ Μαδεμοχώρια ἤ ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη. Κάτι ἔφερνε καὶ τὸ τρέξιμο τοῦ καβαλάρη μαρτυροῦσε κάτι πολὺ σοβαρό. Δέν πέρασαν ὀλίγα λεπτὰ καὶ ἐνεφανίσθη ὁ καβαλάρης ποὺ δέν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν Γέρο Νάσιο ποὺ μόλις εἶδε ὅτι γύρω ἀπὸ τὸ ἄλογό του εἶχαν συγκεντρωθῆ ὅλοι οἱ μελλοθάνατοι τοῦ χωριοῦ πού δέν ἦταν καὶ λίγοι, τοὺς ἐχαιρέτησε ὑψώνοντας τὰ δύο χέρια καὶ χωρὶς νά κατεβῆ ἀπ'τ' ἄλογο ἄρχισε.

«Ὅτι ποθοῦσαν οἱ παπποῦδες μας, οἱ πατεράδες μας χρόνια ὁλόκληρα ἡμεῖς τὸ ἀπολαύσαμεν χθὲς βράδυ ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς μὲ τὸν Βασιλέα μπῆκε στή Σαλονίκη. Ἡ Σαλονίκη ἔπεσε Χριστὸς Ἀνέστη Παιδιά· Ζήτω ἡ ἐλευθερία».

Ἡ εἴδησις ἦταν τόσο συγκλονιστική καὶ ἀνεπάντεχη ποὺ γιά μιά μόνον στιγμὴ ἔσβυσε ἀπὸ τὴν μνήμη τῶν σκλαβωμένων ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς τοῦ 1912 τὴν πεντακοσάχρονη σκλαβιά. Οὐρανομήκεις ζητοκραυγαί ἐκάλυψαν τὸν λόγον τοῦ Γέρο Νάσιου καὶ οἱ Γκράδες[9] ἄρχισαν νά δουλεύουν. Οἱ ψαράδες ἄναψαν τοὺς δυναμῖτες καὶ τοὺς ἔρριχαν μακριὰ ἀπ' τὴν συγκέντρωσι καὶ μέσα στούς κρότους καὶ τοὺς καπνοὺς τῶν καριοφιλιῶν, ἰαχαὶ ἔσχιζαν τὸν ἀέρα ἀγκαλιάσματα ἐχθρῶν, φιλιά, κλάματα φίλων δάκρυα χαρᾶς. Σωστό Πανδαιμόνιο.

Ὅλη τὴν νύχτα τὸ χωριό βούϊζε ἀπὸ τὰ τραγούδια καὶ τὸ ξεφάντωμα. Τὸ κρασί ἄφθονο προσεφέρετο μὲ κανάτες καὶ μεζέδες ἀπ' ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ.

Τὴν ἄλλη ὅμως ἡμέρα ἔμαθαν ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη δέν ἔπεσεν τὴν κρατοῦσαν ἀκόμα οἱ Τοῦρκοι.

Ὁ Γέρο Νάσιος ἔγινε ἄφαντος, ἴσως να τὸν γελάσαν καὶ αὐτόν[10]. Τὸ κεφάλι τώρα σκυμμένο ὅλοι, ἡ ἀγωνία καὶ ἡ στεναχώρια ἦταν ζωγραφισμένη στά πρόσωπα ὅλων τῶν χωριανῶν. Δέν ἔχασαν ὅμως τὸ θάρρος των, μόνον που τοὺς ἀνυσηχοῦσε ἡ ἰδέα, ὅτι δέν εἶχαν πολεμοφόδια, σφαῖρες καὶ δυναμῖτες, τὰ εἶχαν ἐξαντλήσει ὅλα γιά νά γιορτάσουν τὴν πτῶσι τῆς Θεσσαλονίκης ποὺ δέν εἶχε γίνει καὶ τώρα...

Ὕστερα ἀπὸ 4-5 ἡμέρας θετικὰ πλέον ἐπληροφορήθησαν τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Θεσσαλονίκης και τὴν εἴσοδο τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ στήν πόλι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Καὶ τότε τὸ δεύτερο ξεφάντωμα ποὺ τό συνώδευαν οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ χωριοῦ, διαλαλῶντας τὴν νίκη καὶ τὴν ἐκπλήρωσι τῶν προαιωνίων πόθων καὶ ὀνείρων τοῦ Γένους.

Τὴν ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια, τὰ ρίγη ἐνθουσιασμοῦ καὶ τὴν ὑπέρτατη ἀγαλλίασι ποὺ χάρησε στοὺς Πανέλληνας τὸ δοξασμένο 1912 μᾶς φέρνει στή μνήμη τοὺς πρωτεργάτας τοῦ ἱστορικοῦ ἐκείνου ἔπους καὶ τοὺς ἀγωνισθέντας καὶ θυσιασθέντας γιά τὴν ἀπελευθέρωσι ἑκατοντάδων χιλιάδων σκλαβωμένων Ἑλλήνων, ἀπὸ τὸν βάρβαρο καὶ κτηνώδη Τουρκικό Ζυγό.

Δημ. Ἰ Τερτιλίνης»

Η περιγραφή αυτή, παρόλο που γράφηκε με σκωπτική διάθεση, δίνει μια γλαφυρή εικόνα των αντιδράσεων και της ψυχολογίας των κατοίκων κατά την διάρκεια της απελευθέρωσης της Ιερισσού από τον Οθωμανικό ζυγό.

Οι κάτοικοι της Ιερισσού οι οποίοι επαναστάτησαν πριν έρθουν οι ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις, δεν ήξεραν την έκβαση του πολέμου. Μπορεί αυτή η επιλογή τους να είχε τραγικές συνέπειες όπως στην επανάσταση του 1821.

Αξίζει εδώ να θυμηθούμε τις σκέψεις και την ψυχολογία των κατοίκων όπως τις έζησε ο Χριστόδουλος Σακελαρίου:

«Επειδή οι κάτοικοι ήσαν εξαγριωμένοι, ενόησαν ότι είναι γενική επανάστασις και δεν εσκέπτοντο τίποτε, παρά να σκοτώσωσι και να σκοτωθούν»

Χριστόδουλος Σακελαρίου- ημερολόγιο, σελ.44.

Τελικά η ένταξη της Ιερισσού στο Ελληνικό κράτος πραγματοποιήθηκε στις 2 Νοεμβρίου του 1912 από άγημα του θωρηκτού "Αβέρωφ".

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Ο Δημήτριος Ι. Τερτιλίνης γεννημένος το 1900 στην Ιερισσό, ήταν στο περιστατικό αυτό 12 χρονών.

2 Υπήρχε τηλέγραφος. Τα σύρματα (τέλια) είχαν κοπεί τις προηγούμενες ημέρες από τις ελληνικές αντάρτικες ομάδες που είχαν διεισδύσει στη Χαλκιδική. Την επικοινωνία την αποκατέστησε ο Ταγματάρχης Καρέκλης, στις 7 Νοεμβρίου του 1912 (ν.η. 20/11), και εγκατέστησε την πρώτη τηλεφωνική συσκευή στην Ιερισσό (Αρχείο Δ.Ι.Σ., Φ.1699α/Β/1371).

3 Οι Τούρκοι αστυνομικοί παραδόθηκαν στον Μουχτάρη της Ιερισσού Ιωάννη Ιατρού και στους προκρίτους του χωριού. Αυτοί στη συνέχεια τους παρέδωσαν στους Έλληνες αντάρτες. Επίσης καταδίωξαν ομάδα Τούρκων αστυνομικών που ερχόταν από το Άγιο Όρος και έναν τουλάχιστον από αυτούς τον αιχμαλώτισαν (Χ. Καραστέργιου, «Είδαμεν ζωήν ελευθέραν», σ.31).

4 Τακτικού στρατιωτικού σώματος.

5 Οι Κονιάροι ή Γιουρούκοι κατάγονταν από την περιοχή του Ικονίου της Μικράς Ασίας. Ζούσαν κυρίως σε οικισμούς στη κεντρική Μακεδονία και χρησιμοποιούνταν από την Οθωμανική αυτοκρατορία ως άτακτοι στρατιώτες.

6 Είδη τυφεκίων.

7 Σε παλιότερες εποχές οι ψαράδες ψάρευαν και με δυναμίτες. Λόγω όμως της καταστροφής που έφερναν από την ανατίναξή τους στο βυθό, απαγορεύτηκαν.

8 Το ρυάκι, το λεγόμενο «Σουίλος» ή στη καθημερινή ντοπιολαλιά «Σκατόλακας» ήταν από την αρχαιότητα μέρος της φυσικής οχύρωσης της πόλης.

9 Σε σχέση με τα άλλα 2 τυφέκια, τα τυφέκια Γκρα (Gras) γαλλικής κατασκευής ήταν επαναληπτικά όπλα.

10 Πιθανότατα ο γέρο Νάσιος πληροφορήθηκε την νικηφόρα έκβαση της μάχης των Γιαννιτσών που έγινε στις 20 Οκτωβρίου (ν.η. 2 Νοεμβρίου), δηλαδή τη μέρα που έφερε τα χαρμόσυνα νέα. Ουσιαστικά αυτή η νίκη άνοιξε τον δρόμο για την κατάληψη της Θεσσαλονίκης που έγινε αναίμακτα στις 25-26 Οκτωβρίου (ν.η. 7-8 Νοεμβρίου) του 1912.

ΚΕΛΥΦΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΚΑΝΘΟΥ

Κείμενο : **ΟΛΥΜΠΙΑ ΝΑΣΙΩΚΑ**

Πέρασε μια εικοσαετία περίπου από τότε που ο δήμος Ιερισσού, παραχώρησε το υπ' αριθμόν 28 οικόπεδό του, στην ΙΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών αρχαιοτήτων, προκειμένου να κτισθεί ένα μουσείο, όπου θα εκτίθενται τα ευρήματα της πολύχρονης ανασκαφικής έρευνας της περιοχής.

Παρά τις φιλότιμες προσπάθειες της τότε προϊσταμένης της ΙΣΤ΄ ΕΠΚΑ, Λ. Τρακοσοπούλου, δεν κατέστη δυνατή η πραγματοποίηση του έργου νωρίτερα από το 2007 . Τότε, με την υποστήριξη της κα. Λ. Αχειλαρά (προισταμένης της ΙΣΤ' ΕΠΚΑ) το έργο εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό πρόγραμμα Μακεδονίας–Θράκης (2007-2013) και υλοποιήθηκε με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σκοπός του έργου ήταν να αποκαλυφθεί και να παρουσιασθεί στο κοινό ένα μικρό, έστω, τμήμα του νεκροταφείου της αρχαίας Ακάνθου, το οποίο να παραμείνει όπως ανασκάφηκε στη θέση του (in situ) και να προστατεύεται με ένα κέλυφος, το οποίο θα πρέπει να λειτουργεί και να σημαίνει, με διακριτικό τρόπο, το δημόσιο πολιτιστικό του χαρακτήρα, ανταποκρινόμενο στις ανάγκες της σύγχρονης αισθητικής.

Ο σχεδιασμός του στεγάστρου (187 m^2) είχε στόχους, την ασφάλεια και την προστασία των ευρημάτων από καιρικές συνθήκες, τον φυσικό φωτισμό και αερισμό του χώρου και την εξασφάλιση της απρόσκοπτης θέασης από τους επισκέπτες. Για το λόγο αυτό η πλευρά της παρόδου δίπλα από την πυροσβεστική φέρει παράθυρα, ώστε να εκτονώνεται η περιέργεια του επισκέπτη, όταν το στέγαστρο είναι κλειστό.

Τα τοιχώματα επενδύθηκαν με πέτρες και κεραμική από οικόπεδα που ανασκάφηκαν παλιότερα, ενώ ο χώρος φωτίζεται τη νύχτα καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Ενημερωτικό υλικό πληροφορεί τους επισκέπτες για την ιστορία και τις αρχαιότητες του τόπου κατά την περιήγησή τους γύρω από το χώρο.

Κατά την ανακαφική έρευνα του οικοπέδου εντοπίστηκαν συνολικά 163 τάφοι. Από αυτούς ο επισκέπτης βλέπει μόνο τους 84, γιατί οι υπόλοιποι τάφοι, ανασκάφηκαν κατά την κατασκευή των θεμελίων και της εξωτερικής διαμόρφωσης του χώρου.

Οι ταφές εντοπίζονται σε τρία επάλληλα επίπεδα και χρονολογούνται από το 600 π.Χ. έως το 300 π.Χ. περίπου.

Συχνότεροι είναι οι λακκοειδείς τάφοι που πολλές φορές η θέση τους σημαίνονταν από απλές πέτρες (στην έκθεση θα δείτε δύο τέτοιες σημάνσεις). Οι λάκκοι πολλές φορές επενδύονταν με πηλόχωμα ενώ η ύπαρξη σιδερένιων καρφιών γύρω από το σκελετό (τα αντίγραφά τους θα δείτε σε τρεις ταφές), δηλώνουν ότι οι νεκροί τοποθετούνταν σε ξύλινα φορεία.

Ακολουθούν οι εγχυτρισμοί, η τοποθέτηση δηλαδή των νεκρών σε αγγεία (όπως αμφορείς και μικρά πιθάρια), που αποτελούν τον κύριο τρόπο παιδικού ενταφιασμού. Αντίθετα, στα μεγάλων διαστάσεων ταφικά πιθάρια, τοποθετούνται συνήθως ενήλικες. Όλα τα παραπάνω αγγεία, προέρχονται κυρίως από τοπικά εργαστήρια, ενώ κάποια έχουν εισαχθεί.

Οι κεραμοσκεπείς τάφοι στους οποίους συνήθως, σε περιπτώσεις παιδιών και ενηλίκων, οι κεραμίδες κάλυπταν με τη μορφή στέγης το σώμα, ενώ σε βρεφικές ταφές στενοί καλυπτήρες χρησιμοποιούνταν ως δάπεδο και ως κάλυμμα, αντιπροσωπεύονται στην έκθεση από έξι ταφές, η μία εκ των οποίων αφέθηκε ως είχε, προκειμένου να καταστεί σαφές στο κοινό το έργο προ και μετά τη συντήρηση των τάφων.

Πήλινες σαρκοφάγοι εκτίθενται έξι, δεδομένου ότι ο αριθμός τους ήταν μεγάλος συγκριτικά με άλλες περιοχές του νεκροταφείου. Ανάμεσά τους και περήφανοι για το έργο που έχει αποπερατώσει ο συντηρητής της εφορείας μας κος Δάνης Χρήστος, εκθέτουμε δύο πήλινες σαρκοφάγους –Κλαζομενιακού τύπου– με γραπτή διακόσμηση.

Η μία φέρει φυτικό διάκοσμο από σπειροειδή μοτίβα και σχηματοποιημένα ανθέμια, ενώ η άλλη κοσμείται από παράσταση δύο ζώων (λιοντάρι και ταύρο) στο πάνω μέρος, δύο κρανοφόρες μορφές και φυτικό πλοχμό στο πλάι, η δε περιοχή των ποδιών φέρει γραπτό Ιωνικό κυμάτιο (λόγχες και αυγά).

Το έθιμο της καύσης, που παραπέμπει στο παρελθόν των ηρώων, αντιπροσωπεύεται στην έκθεση από 5 τάφους. Οι τάφοι αυτοί είναι χαρακτηριστικοί γιατί οι λάκκοι είναι ορθογώνιοι, έχουν επενδυθεί με πλιθιά, και στο εσωτερικό διακρίνονται τα καμμένα οστά και το χώμα. Μοναδική είναι η περίπτωση μιας τέτοιας ταφής, όπου τα καμμένα οστά της νεκρής τοποθετήθηκαν σε ερυθρόμορφη πελίκη, πίσω από το κρανίο της.

Τα κτερίσματα, που συνόδευαν τους νεκρούς στην άλλη ζωή, ήταν συνήθως πήλινα αγγεία καθημερινής χρήσης, ειδώλια, νομίσματα και κοσμήματα. Η θέση των κτερισμάτων δεν ήταν πάντοτε η ίδια και η ποσότητα ή ο πλούτος τους δεν σχετίζεται με τον τύπο του τάφου, αλλά με την κοινωνική θέση του νεκρού. Τις ταφές των παιδιών συνοδεύουν σχεδόν πάντα οστέινοι αστράγαλοι (κότσια), τους οποίους χρησιμοποιούσαν ως παιχνίδι.

Αρκετά από τα κτερίσματα έχουν επανατοποθετηθεί στην αρχική τους θέση μετά από τη συντήρησή τους, ενώ τα πολύτιμα αντικείμενα ελπίζουμε να εκτεθούν στο νέο μουσείο Πολυγύρου.

Η έκθεση λειτουργεί σε εργάσιμες ώρες και μέρες, και προς το παρόν η είσοδος είναι ελεύθερη. Αξίζει να σημειωθεί πως κατά τους θερινούς μήνες η επισκεψιμότητα του χώρου είναι μεγάλη και τα σχόλια θετικά, τόσο για το έργο όσο και για τη διατήρησή του. ■

Το έργο εξωτερικά

Το εσωτερικό του στεγάστρου

Λακκοειδής ταφή

Ταφικό πιθάρι

Κτερίσματα κάποιων ταφών

Η τεφροδόχος πελίκη

Ταφή με καύση

Ταφική σαρκοφάγος

Λεπτομέρεια διακόσμου της σαρκοφάγου

Γιορτινό ντύσιμο, αρχες της 10ετίας του 70 [φωτογραφία της Ρούλας Βεργίνη]

Ποδοσφαιρική ομάδα Ιεριοσσού,1951
[φωτογραφία της Μαρίτσας Κουκούδα]

Πόζα εποχής [φωτογραφία του Λαζαρίνη]

Ιεριοσιώτες με στυλ, 1934
[φωτογραφία του Τόλη Αποστολίδη]

Μια μοδιστρούλα αγάπησα [φωτογραφία της Μαρίκας Σακελλαρίου]

Φαμίλια Ο.Ε. [φωτογραφία του Κώστα Υψηλάντη]

Μπροστά στη "Σοράγια" 1961 [φωτογραφία του Νίκου Τσακούλη]

Δίχτυα και καλή καρδιά [φωτογραφία της Μαρίκας Κασκέτη]

Πομπή των Θεοφανείων
[φωτογραφία του Χρήστου Κάρλα]

Νάζι, τσάντα και ποδιά [φωτογραφία της Μαρίτσας Κουκούδα]

[φωτογραφία του Δημήτρη Χρυσούλη]

ΤΟ ΞΕΧΑΣΜΕΝΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ

Κείμενο : **ΚΩΣΤΑΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ**

H_2O. Νερό το πολυτιμότερο στοιχείο της φύσης. Χωρίς αυτό η ζωή στον πλανήτη γη θα ήταν καταδικασμένη. Το σώμα μας αποτελείται κατά 75% από νερό. Ένας από τους εφτά σοφούς της αρχαιότητας, ο Θαλής ο Μιλήσιος έγραψε: **«Εκ των στοιχείων του κόσμου, το ύδωρ είναι το Άριστον»**.

Η λέξη νερό προήρθε από τη βυζαντινή φράση **«Νεαρόν ύδωρ»** το οποίο σήμαινε φρέσκο νερό, η οποία με τη σειρά της προέρχεται από την αρχαία ελληνική φράση **«Νήρον ύδωρ»**.

Αντέχουμε περίπου 40 ημέρες χωρίς τροφή, αλλά μόνο 3-4 ημέρες χωρίς νερό. Η παρουσία του νερού αποτελούσε το πιο σημαντικό κριτήριο για την επιλογή ενός τόπου ως μόνιμη κατοικία. Η ύδρευση θεωρούνταν από τις κυριότερες υποδομές των οργανωμένων πόλεων και η εξασφάλιση ικανών ποσοτήτων νερού για τις καθημερινές ανάγκες αποτυπώνονται τόσο σε πλήθος ανασκαφικών ευρημάτων όσο και σε γραπτές ιστορικές πηγές.

Τα υδροληπτικά έργα που χρησιμοποιήθηκαν για να καλύψουν τις ανάγκες ύδρευσης ποικίλουν ανάλογα με το μέρος, τις τοπικές συνθήκες και τις χρονολογικές περιόδους. Όσο αφορά την Αρχαία Άκανθο πέρα από τα πηγάδια που υπήρχαν εντός αυτής, υπήρχαν και αρκετές πηγές νερού στα υψώματα γύρω από αυτήν. Στη θέση "Σταυρακιού" υπάρχει ακόμα και σήμερα ένα εγκαταλειμμένο παλιό υδραγωγείο. Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε πότε ακριβώς κατασκευάστηκε. Μία πηγή πληροφόρησης που ίσως να σχετίζεται με αυτό προέρχεται από τον Ιωάννη Αποστολίδη. Σε άρθρο του στο περιοδικό **«Χρονικά της Χαλκιδικής»** μεταξύ των άλλων αναφέρει κατασκευή υδραγωγείου στα δυτικά υψώματα της Ιερισσού το 1881, με σκοπό την υδροδότηση της καστρόπολης. Η κατασκευή του πραγματοποιήθηκε με χρηματοδότηση από κάποιον ονόματι Χατζηπέτρου ο οποίος παρόλο που αρχικά φάνηκε ως ευεργέτης, στη συνέχεια αποκαλύφθηκε πως ο σκοπός του ήταν σκοτεινός, διότι εργαζόταν για ξένα συμφέροντα που είχαν ως σκοπό τον εκσλαβισμό της περιοχής!! Κατόπιν της αποκάλυψης αυτής, οι Ιερισσιώτες ως γνήσιοι πατριώτες προτίμησαν να στερηθούν το νερό παρά να υποχρεωθούν σε ξένους, εξυπηρετώντας με αυτόν τον τρόπο τα άνομα συμφέροντα τους!! Έτσι λοιπόν σε μια πράξη πατριωτισμού γκρέμισαν το υδραγωγείο και όλα τα παρελκόμενα γύρω από αυτό!! Μάλιστα πήραν τους μολυβένιους αγωγούς με τα Ρώσικα γράμματα, τους έλιωσαν και τους χρησιμοποίησαν ως βαρίδια για τα δίχτυα τους!! (20 τεύχος του περιοδικού **«Χρονικά της Χαλκιδικής»** έτος 1961,σελ. 220).

Σήμερα μόνο λίγοι γνωρίζουν τη θέση του, μιας και επιφανειακά δε φαίνεται σχεδόν τίποτα από αυτό ενώ η είσοδός του καλύπτεται από μια σιδερένια καταπακτή η οποία είναι κλειδωμένη για λόγους ασφαλείας. Παρ' όλα αυτά, μόλις φτάσουμε στο σημείο, αμέσως καταλαβαίνουμε ότι η περιοχή βρίθει από νερά. Εξάλλου λίγο πιο χαμηλά από την είσοδο του υδραγωγείου υπάρχουν δύο στέρνες (γούρνες) κατασκευασμένες τα πρόσφατα χρόνια για τις ανάγκες ποτίσματος των ζώων, το νερό των οποίων προέρχεται από αυτό.

Εκεί λοιπόν θα σας ταξιδέψω σε αυτό το τεύχος του Κυττάρου προκειμένου να το γνωρίσετε κι εσείς.

Με αφετηρία τα φανάρια της Ιερισσού κατευθυνόμαστε προς το Γομάτι. Σε απόσταση ενός χιλιομέτρου περίπου στρίβουμε αριστερά προς Ξηροποτάμι. Μετά από ενάμιση χιλιόμετρο περίπου διαδρομής, αφήνουμε τον ασφαλτοστρωμένο δρόμο και στρίβουμε αριστερά μπαίνοντας σε χωματόδρομο. Μετά από 600 μέτρα περίπου στρίβουμε δεξιά και σε απόσταση 150 μέτρων θα βρεθούμε στο σημείο που βρίσκεται το υδραγωγείο.

Αυτό που βλέπουμε αρχικά είναι οι δύο μακρόστενες στέρνες. Αν ανεβούμε όμως 20 μέτρα πάνω στον όχθο τότε θα δούμε την πέτρινη είσοδο του υδραγωγείου. Δυστυχώς δε μπορούμε να δούμε το εσωτερικό του πρώτον γιατί όπως είπαμε φράσσεται από καταπακτή και δεύτερον λόγω του ότι έχει να συντηρηθεί πάρα πολλά χρόνια ίσως να είναι και επικίνδυνο (κίνδυνος κατάρρευσης και κίνδυνος από διάφορα ερπετά που μπορεί να φωλιάζουν εκεί μέσα). Όμως παρά την εγκατάλειψη του πιστεύω ότι αξίζει ο λίγος κόπος και χρόνος που θα χρειαστείτε προκειμένου να το γνωρίσετε από κοντά. ■

Μικρές συμβουλές:

Έχετε μαζί σας ένα μπουκαλάκι νερό!

Φοράτε αθλητικά, άνετα παπούτσια!

*Κλίμακα δυσκολίας διαδρομής 1-5 (Εύκολο-δύσκολο)

ΤΟ ΣΟΥΡΤΟΥΚΙ

Ο τόπος που ζούμε έχει πολλές φυσικές ομορφιές. Αρκετές από αυτές βρίσκονται σε τοποθεσίες που δυστυχώς για διάφορους λόγους δεν είναι ευρέως γνωστές. Από αυτή την στήλη θα προσπαθήσουμε να σας τις γνωρίσουμε έτσι ώστε αν θελήσετε να μπορέσετε να τις επισκεφθείτε.

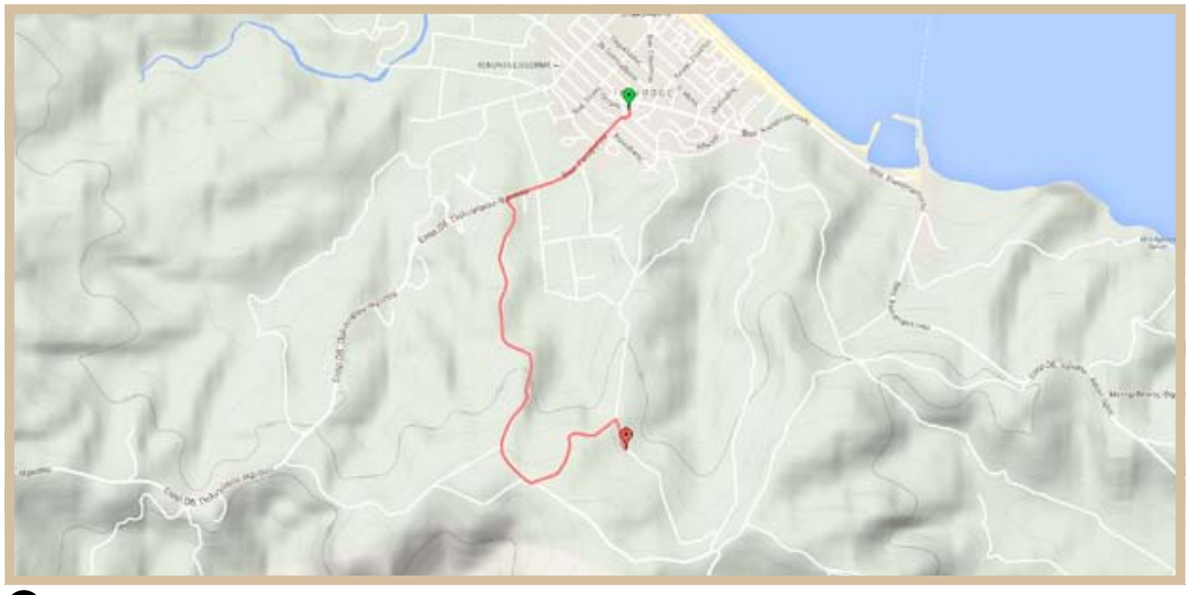

ΣΤΟΛΙΣΜΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΥ ΔΕΝΤΡΟΥ:

ΦΥΣΙΚΟ ΕΛΑΤΟ Η ΨΕΥΤΙΚΟ;

Κείμενο : **ΒΙΒΗ ΛΕΜΠΙΔΑ**

Όσο πλησιάζουν τα Χριστούγεννα, τόσο πληθαίνουν οι προετοιμασίες για την υποδοχή τους σε κάθε ελληνικό νοικοκυριό. Μεταξύ των πολλών εθίμων που λαμβάνουν χώρα εκείνες τις ημέρες, αυτό που δεσπόζει είναι ο στολισμός του Χριστουγεννιάτικου δέντρου, ο οποίος τις περισσότερες φορές μοιάζει σαν μια μικρή γιορτή ιδίως όταν συμμετέχουν και μικρά παιδιά. Αυτές τις μέρες κάθε χρόνο όμως αναζωπυρώνεται, θα μπορούσε να πει κανείς, ένα είδος άτυπης διαμάχης ανάμεσα στους υποστηρικτές των ψεύτικων δέντρων και σ' αυτούς που για διάφορους λόγους επιμένουν να στολίζουν ένα φυσικό Έλατο.

Σίγουρα είναι ένα έθιμο που με την μορφή που έχει σήμερα χαρακτηρίζεται ξενόφερτο αλλά εξίσου ενδιαφέρον έχει και η σύνδεση του με την ελληνική παράδοση, σύμφωνα με την οποία από τα αρχαία χρόνια έφερναν μέσα στο σπίτι αειθαλή είδη φυτών, είτε για να ευχηθούν «**καλή χρονιά**», είτε για να τα στολίσουν με διάφορους καρπούς και φρούτα. Ένα αειθαλές είδος που τα φύλλα του ποτέ δεν πέφτουν ή δεν «**πεθαίνουν**» συμβόλιζε με τον πιο απλό τρόπο την μακροημέρευση μέσα στο σπίτι. Ήταν η ελπίδα και η συνέχεια της ζωής μέσα στην καρδιά του βαρύ χειμώνα. Βέβαια η παράδοση να στολίζονται δέντρα ή τα κλαδιά τους υπήρχε και σε άλλες θρησκείες και χώρες.

Η Ελάτη, το είδος που βρίσκεται στην κορυφή των προτιμήσεων για τον χριστουγεννιάτικο στολισμό είναι ένα κωνοφόρο δέντρο, ιδιαίτερα διαδεδομένο στις εύκρατες και ψυχρές περιοχές της Ευρώπης. Στη χώρα μας συναντάμε 3 είδη Ελάτης με πιο γνωστό αυτό της κεφαλληνιακής. Τα δασικά είδη που έρχονται δεύτερα σε προτίμηση είναι η Μαύρη και η Δασική Πεύκη, καθώς και η Ψευδοτσούγκα. Όσον αφορά τα ελατοδάση της χώρας μας, τα τελευταία χρόνια πλήττονται ιδιαίτερα έχοντας υποστεί κακομεταχείριση εξαιτίας των πυρκαγιών, της υπερβόσκησης και της μεγάλης ξηρασίας. Αν ένα ελατοδάσος καεί και απογυμνωθεί, είναι πολύ δύσκολο να ξαναδημιουργηθεί ιδίως σε γυμνές ηλιόλουστες πλαγιές.

Η καλλιέργεια των Ελάτων προσφέρει ποικίλα οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη. Αρχικά φυτεύονται σε ορεινές ιδιόκτητες εκτάσεις ενισχύοντας έτσι τις τοπικές κοινωνίες των οποίων οι οικονομικές δραστηριότητες σε σύγκριση με τους πιο πεδινούς πληθυσμούς είναι περισσότερο περιορισμένες. Σ΄ αυτές τις ορεινές εκτάσεις δεν υπάρχουν ιδιαίτερες δυνατότητες καλλιέργειας άλλων ειδών λόγω των κλιματικών συνθηκών. Η φύτευση με Έλατα μιας τέτοιας ιδιοκτησίας έρχεται ίσως και να ανατρέψει την άσχημη εικόνα μιας άδειας από βλάστηση έκτασης. Κάθε φορά που ένα δέντρο κόβεται, ένα άλλο φυτεύεται στη θέση του. Ένα φυσικό δέντρο, μεγαλωμένο σε φυσιολογικές συνθήκες είναι εύκολα κατανοητό ότι είναι αρκετές φορές περισσότερο συμβατό με το περιβάλλον από ότι ένα τεχνητό. Έχει όλα εκείνα τα οφέλη που προσφέρουν τα δέντρα στο περιβάλλον μας. Συγκρατούν τα εδάφη εμποδίζοντας έτσι πλημμυρικά φαινόμενα, συγκρατούν τη σκόνη και επίσης σε όλο το διάστημα της ζωής τους αποτελούν παραγωγική πηγή οξυγόνου και τμήμα της χλωρίδας με ευεργετικές επιδράσεις στη ζωή άλλων οργανισμών, όπως των πουλιών. Τέλος είναι βιοδιασπώμενα και άρα ανακυκλώνονται εύκολα.

Από την άλλη πλευρά η αγορά ενός τεχνητού Χριστουγεννιάτικου δέντρου ίσως είναι πιο οικονομική για τον αγοραστή, επειδή μια φορά το αγοράζει κανείς (οι τιμές πλέον είναι αρκετά ανταγωνιστικές) και ιδίως αν το κρατήσει κανείς πάνω από 10 χρόνια έχει αποσβέσει το κόστος αγοράς του. Αυτός είναι ίσως και ο σημαντικότερος παράγοντας προτίμησής του, γεγονός που αποδεικνύεται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης. Επιπλέον μεταφέρεται και αποθηκεύεται εύκολα, είναι ομοιόμορφο και δεν πέφτουν οι βελόνες του. Αυτό βέβαια που θα πρέπει να λάβει κανείς στα σοβαρά υπόψη του είναι την κατάληξη που θα έχει μετά την χρησιμοποίηση του. Το τεχνητό δέντρο συνήθως είναι από πολυβινυλοχλωρίδιο (PVC) το οποίο είναι υποπροϊόν του πετρελαίου και είναι ανακυκλώσιμο μόνο κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις.

Μια εναλλακτική επιλογή που προτείνεται ιδιαίτερα σ' αυτούς που προβληματίζονται έντονα είναι η αγορά ενός φυσικού Έλατου φυτεμένου σε γλάστρα. Σ΄ αυτή την περίπτωση η περιβαλλοντική επιβάρυνση εκμηδενίζεται και είναι μια ενδιάμεση λύση που ίσως στρέψει κάποιους πιο φανατικούς αγοραστές των συνθετικών δέντρων σε μια πιο περιβαλλοντικά φιλική λύση.

Τις προηγούμενες δεκαετίες είχε αυξηθεί η καλλιέργεια της Ελάτης, γεγονός όμως που δεν διήρκησε αρκετά εξαιτίας μιας λανθάνουσας πολιτικής η οποία δια μέσου μια ολόκληρης βιομηχανίας προέτρεπε και έστρεφε τους Έλληνες καταναλωτές στην αγορά των λεγόμενων «**οικολογικών**» δέντρων. Αποτέλεσμα αυτής της δράσης είναι η ετήσια αγορά χιλιάδων «**οικολογικών**» δέντρων από πολυεθνικές εταιρίες που τα εισάγουν κυρίως από χώρες, όπως η Κίνα. Στην ουσία αυτό που συνέβη ήταν η σύγκρουση δύο «**αγορών**», των πολυεθνικών και των τοπικών παραγωγών με τον περιορισμένο αριθμό προϊόντων τους. Επίσης, ένας άλλος πολύ σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η «**υπέρμετρη**» ευαισθησία που άρχισαν να δείχνουν κάποιες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες επικαλούμενες την οικολογική τους συνείδηση θεωρούσαν την κοπή αυτών των δέντρων για το συγκεκριμένο σκοπό ως καταστροφική για το περιβάλλον και ένδειξη πλήρους ματαιοδοξίας. Αυτοί και άλλοι λόγοι όπως οικονομικοί οδήγησαν σε μια πιο χαλαρή αντιμετώπιση του θέματος αδιαφορώντας για τα βαθύτερα οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη που θα είχε η αγορά ενός φυσικού Έλατου.

Ανάλογες τάσεις στη διάθεση και αγορά των Ελάτων δημιουργήθηκαν όπως ήταν αναμενόμενο και στο Δήμο Αριστοτέλη. Όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα υπάρχει μια πτωτική πορεία στην κοπή των καλλιεργούμενων αυτών ειδών για τη διάθεση τους στην αγορά των Χριστουγέννων, γεγονός που άρχισε να εντείνεται μετά το 2008 και να εξακολουθεί να έχει μείωση έως σήμερα, όπου ο αριθμός αυτών που υλοτομούνται (άρα και φυτεύονται) να έχει φτάσει σε τιμές μειωμένες κατά το ήμισυ σε σχέση με αυτές του 2005! Πιο συγκεκριμένα η διάθεση της Ελάτης στην αγορά από το 2001 έως το 2008 βρίσκεται στα ίδια περίπου επίπεδα ενώ μετά το 2008 εμφανίζει μια μείωση, που ευτυχώς όμως τα τελευταία 2 χρόνια οι τιμές δείχνουν να σταθεροποιούνται και να μην παρουσιάζουν περαιτέρω πτώση. Όσον αφορά τα υπόλοιπα είδη, τα οποία διατίθονταν σε χαμηλότερες τιμές, από πολύ νωρίς σταμάτησε η διάθεση τους άρα και η καλλιέργεια τους, όπως εύκολα μπορεί να συμπεράνει κανείς από τον παρακάτω πίνακα. Είναι φανερό πλέον πόσο άμεσο αντίκτυπο έχουν οι καταναλωτικές επιλογές μας όχι μόνο στην ελληνική οικονομία αλλά κυρίως στην τοπική μας οικονομία και κοινωνία. Η προτίμηση που πρέπει να δείχνουμε στα τοπικά προϊόντα αφορά και αυτήν την κατηγορία.

Η γεωμορφολογία της Ελλάδας επιτρέπει στη μεγαλύτερή της έκταση να καλλιεργούνται είδη Ελάτης. Είναι μια οικονομική διέξοδος για τους ορεσίβιους πληθυσμούς και μια ευκαιρία για τους νέους που πλήττονται από την ανεργία να ασχοληθούν με το επάγγελμα αυτό. Συνήθως στην χώρα μας είναι μια δεύτερη απασχόληση που έρχεται συνήθως να ενισχύσει το ετήσιο εισόδημα μιας οικογένειας. Αν βέβαια υπάρξει η σωστή πολιτική, οι δυνατότητες είναι πολλές. Αξίζει να αναφερθεί το παράδειγμα της Δανίας, η οποία είναι κορυφή στις εξαγωγές Ελάτων, προμηθεύοντας κάθε χρόνο στις γιορτές των Χριστουγέννων, περίπου 10 εκατομμύρια δέντρα σε γειτονικές της χώρες. Είναι ένας τομέας που έχει προοπτική εξέλιξης, αρκεί να υπάρξει μια πιο οργανωμένη προσέγγιση του. Ο Δήμος μας, μεταξύ των άλλων ποικίλων δυνατοτήτων που μας παρέχει χάρη στο έντονο ανάγλυφο και την πλούσια βλάστηση, προσφέρεται και γι' αυτού του είδους την ενασχόληση. Παρέχει πρόσφορο έδαφος για τέτοιου είδους καλλιέργειες, αρκεί να υπάρχει, αφενός μεν η ανάλογη παιδεία όσον αφορά το καταναλωτικό κοινό και αφετέρου το μεράκι και η όρεξη κυρίως από τους νέους καλλιεργητές ώστε να υπάρξει και η ανάλογη επιτυχία. ■

ΔΑΣΙΚΑ ΕΙΔΗ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

	ΕΛΑΤΗ	ΜΑΥΡΗ ΠΕΥΚΗ	ΨΕΥΔΟΤΣΟΥΓΚΑ	ΔΑΣΙΚΗ ΠΕΥΚΗ
2001	12.949	267	51	
2002	14.480	175	257	52
2003	13.202	100		
2004	13.613	73		
2005	15.198	50		
2006	13.228	20		
2007				
2008	13.336			
2009	9.774			
2010	8.780			
2011	7.453			
2012	6.329			
2013	7.848			
2014	7.601			

Πίνακας 1. Χρονική εξέλιξη της Διάθεσης των Δασικών Ειδών στην αγορά των Χριστουγέννων. (Στοιχεία Δασαρχείου Αρναίας)

ΠΑΙΖΟΥΜΕ;

Κείμενο : **ΣΟΦΙΑ ΥΨΗΛΑΝΤΗ • ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΛΙΑΣ**

Χειμώνας. Μια όμορφη εποχή του χρόνου, που μας κάνει να μαζευόμαστε στα σπίτια μας και να καθόμαστε μέσα. Κι' αυτό είναι κάτι που μας δίνει τη δυνατότητα, να κουβεντιάζουμε και να βρισκόμαστε πιο κοντά. Ας αφήσουμε έστω για λίγο στην άκρη τα διάφορα ηλεκτρονικά μέσα, που μ' αυτά ασχολούμαστε τα τελευταία χρόνια και ας παίξουμε παλιά αγαπημένα παιχνίδια που θα μας κάνουν να νιώσουμε τη σημασία της συντροφιάς. Δυο πολύ όμορφα παιχνίδια που θα μας χαρίσουν ατέλειωτες ώρες διασκέδασης είναι το σπασμένο τηλέφωνο και η τυφλόμυγα.

ΣΠΑΣΜΕΝΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ

Παιζόταν με πολλά παιδιά. Κάθονταν το ένα δίπλα στο άλλο, στη σειρά ή σχημάτιζαν κύκλο. Το τελευταίο παιδί – το πρώτο από τα δεξιά – έσκυβε στο αυτί του διπλανού του και του ψιθύριζε μια πολυσύλλαβη, δύσκολη κι ασυνήθιστη λέξη, π.χ. σκουληκομυρμηγκότρυπα. Το παιδί που άκουγε τη λέξη την επαναλάμβανε όπως την άκουγε στο αυτί του επόμενου. Έτσι η λέξη μεταφερόταν ψιθυριστά από το ένα παιδί στο άλλο, μέχρι να φτάσει η λέξη στο τελευταίο. Το τελευταίο παιδί σηκωνόταν και φώναζε δυνατά τη λέξη, αλλά συνήθως η λέξη κατά την ψιθυριστή μεταφορά της άλλαζε πολύ και στο τέλος όλα τα παιδιά γελούσαν με την παραποίησή της.

ΤΥΦΛΟΜΥΓΑ

Η τυφλόμυγα παιζόταν από πολλά παιδιά. Ένα παιδί κάλυπτε με ένα μαντήλι τα μάτια του και προσπαθούσε να πιάσει κάποιο από τα παιδιά. Τα παιδιά έτρεχαν για να μην τα πιάσει. Αν κατάφερνε να πιάσει κάποιο παιδί και το αναγνώριζε, τότε γινόταν αυτό τυφλόμυγα.

Φορούσε το μαντήλι και το παιχνίδι συνεχιζόταν……

Την τυφλόμυγα την παίζαμε μέσα στο σπίτι, τα κρύα βράδια του χειμώνα που πολλές φορές ήταν ατέλειωτα. Όχι μόνο τα παιδιά αλλά και οι μεγάλοι που έπαιζαν μαζί μας. ■

ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΔΙΔΑΧΘΕΙ Η ΑΡΕΤΗ;

Κείμενο : **ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΠΑΛΤΖΗ**

Σε ένα από τα πιο γνωστά κείμενα του Πλάτωνα, ο Σωκράτης συναντά τον Πρωταγόρα, όπου διαφωνούν για το αν μπορεί να διδαχθεί η πολιτική αρετή. Για να αποδείξει ο Σωκράτης ότι η αρετή δεν μπορεί να διδαχθεί, αντλεί επιχειρήματα όχι από τον "ορθό λόγο" αλλά από την καθημερινή κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα της Αθήνας. Αναφέρει δηλαδή, το γεγονός πως όταν γίνεται συνέλευση της εκκλησίας του δήμου για να πάρουν αποφάσεις για τεχνικά θέματα καλούν μόνο τους ειδικούς για να τους συμβουλεύσουν με τις γνώσεις τους, ενώ όταν πρόκειται να συζητήσουν για θέματα που αφορούν την διακυβέρνηση της πόλης, τότε επιτρέπουν στον κάθε πολίτη να διατυπώσει την γνώμη του.

Συνεχίζοντας τον συλλογισμό του ο Σωκράτης τονίζει πως ακόμα και γνωστοί ενάρετοι άνδρες της Αθήνας όπως ο Περικλής δεν κατάφεραν να μεταφέρουν την αρετή τους ούτε στους γιούς τους ούτε σε άλλους.

Παίρνοντας τον λόγο ο Πρωταγόρας και για να αποδείξει πλέον ότι η αρετή μπορεί να διδαχθεί, απαντάει στον Σωκράτη με έναν μύθο σχετικά με τη δημιουργία των όντων στο εσωτερικό της γης. Ο Επιμηθέας λοιπόν σύμφωνα με τον μύθο, ενώ εφοδίασε όλα τα ζώα με δυνάμεις και ιδιότητες τέτοιες ώστε να μπορούν να επιβιώνουν, ξέχασε να εφοδιάσει τον άνθρωπο με κάποια δύναμη επιβίωσης. Τότε, ο Προμηθέας ανέλαβε να διορθώσει το λάθος του Επιμηθέα και έτσι κλέβει από την Αθηνά και τον Ήφαιστο, τη φωτιά και τις τέχνες. Με αυτά τα εφόδια οι άνθρωποι κατάφεραν να εξασφαλίσουν πλούσια μέσα για την ζωή τους. Δεν μπόρεσε όμως ο Προμηθέας να τους δώσει την πολιτική αρετή γιατί αυτή βρισκόταν στα χέρια του Δία. Μ΄ αυτά τα δώρα του Προμηθέα, οι άνθρωποι μπόρεσαν να δημιουργήσουν θρησκεία, γλώσσα και γενικότερα πολιτισμό. Μην έχοντας όμως την πολιτική αρετή, δεν είχαν και δικαιοσύνη και έτσι οι πόλεις διαλύονταν. Τότε ο Δίας, επειδή φοβήθηκε μήπως αφανιστεί το ανθρώπινο γένος, έδωσε εντολή στον Ερμή να μοιράσει σε όλους την πολιτική αρετή, δηλαδή την αιδώ (τον σεβασμό) και τη δίκη (δικαιοσύνη) για να μπορέσουν οι άνθρωποι να ζήσουν αρμονικά.

Άρα λοιπόν, όλοι οι άνθρωποι είναι από την φύση τους προικισμένοι με τα σπέρματα της πολιτικής αρετής. Δεν αρκεί όμως μόνο αυτό. Οι άνθρωποι πρέπει να φροντίσουν μέσω της άσκησης και της διδασκαλίας να καλλιεργήσουν την πολιτική αρετή μέσα τους και να διακριθούν στην πολιτική πρακτική.

Ο Πρωταγόρας αφού ολοκλήρωσε τον μύθο συνέχισε πλέον με επιχειρήματα την προσπάθεια του να αποδείξει ότι η αρετή διδάσκεται. Υποστήριζε δηλαδή, ότι όσους είχαν φυσικά ελαττώματα (π.χ. τους άσχημους και τους μικρόσωμους) οι άνθρωποι τους αντιμετωπίζουν με κατανόηση και συμπάθεια. Τα ελαττώματα όμως που προέρχονται από αδιαφορία του ανθρώπου να τα διορθώσει με τη μάθηση και τη διδαχή επισύρουν την νουθεσία ή την τιμωρία. Επίσης, συμπληρώνει ότι όλοι τιμωρούν αυτόν που διέπραξε το αδίκημα, όχι για το αδίκημα που διέπραξε στο παρελθόν, αλλά για το σωφρονισμό του ιδίου και τον παραδειγματισμό των άλλων.

Άρα η αρετή διδάσκεται; Η πιθανότητα τιμωρίας συμβάλλει στο να ενεργεί κάποιος δίκαια. Αυτό όμως θα έκανε κάποιον να φέρεται ως ενάρετος, ακόμα κι αν δεν είναι. Το ζητούμενο δεν είναι μόνο μια δίκαιη συμπεριφορά που δεν θα βλάπτει τον συνάνθρωπο (κι ας είναι αρκετή πρακτικά) αλλά η παρουσία της ενσυναίσθησης, δηλαδή η κατανόηση και η συναισθηματική ταύτιση με τον άλλον. Πρέπει δηλαδή ο ενάρετος, όχι μόνο να μην αδικεί, αλλά να μην θέλει να αδικήσει.

Τον ρόλο των διδασκάλων της πολιτικής αρετής, της "ευβουλίας" δηλαδή της σωστής διαχείρισης τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων υποθέσεων, ανελάμβαναν εκείνη την εποχή οι σοφιστές.

Κλείνοντας, θα λέγαμε πως το ζήτημα αυτό της διδαχής της αρετής είναι διαχρονικό. Προβλημάτισε τον άνθρωπο από πολύ νωρίς και συνεχίζει να μας προβληματίζει και σήμερα. Γονείς και δάσκαλοι βομβαρδίζονται συνεχώς με νέες μελέτες και προβληματίζονται σχετικά με την διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους.

Κάποιες μελέτες θεωρούν τον άνθρωπο λευκή σελίδα, "κενό καλούπι" που καλείται ο γονιός, ο δάσκαλος και η κοινωνία να γεμίσει για να βγει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Κάποιες άλλες μελέτες πάλι, λαμβάνοντας υπόψη την γενετική προδιάθεση του ανθρώπου, υποστηρίζουν ότι τα παιδιά δεν είναι ικανά για τα πάντα, αλλά ότι έχουν την προδιάθεση να αποκτήσουν κάποιες ικανότητες, και κάποιες άλλες όχι. Κι αν αυτό είναι εύκολα αντιληπτό σε τεχνικές ικανότητες, για παράδειγμα σε κάποια τέχνη ή άθλημα, είναι δύσκολο να το αναγνωρίσουμε όσον αφορά την αρετή, γιατί ίσως και να είναι δυσάρεστο να το παραδεχτούμε. Φαίνεται να υπάρχει κάποιο ταμπού για την ανθρώπινη φύση, όταν θα έπρεπε να πούμε πως δεν είμαστε όλοι εκ φύσεως, εν δυνάμει στον ίδιο βαθμό ενάρετοι ή πολυπράγμονες, αλλά αντιθέτως, περιορισμένοι από την φύση μέσα σε κάποια πλαίσια πιθανοτήτων. ■

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ της Πελαγίας Βορεινού–Σερέτη

«Στην Πατρίδα…

Ιστορία μιας προσφυγικής οικογένειας»

Κείμενο : **ΑΝΝΑ ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ**

Πριν αρκετό καιρό, ήρθε στα χέρια μου το βιβλίο με τον τίτλο **«Στην Πατρίδα… Ιστορία μιας προσφυγικής οικογένειας»** της συγγραφέως Πελαγίας Βορεινού – Σερέτη.

Βρήκα τον τίτλο αρκετά ενδιαφέροντα, γιατί διαβάζοντάς το -παράλληλα με την εξέλιξη της ιστορίας του αφηγήματος- θα παρακολουθούσα τα γεγονότα και τις συνθήκες που επικρατούσαν στην πατρίδα μας, στις αρχές και στα μέσα του εικοστού αιώνα.

Και πράγματι, προχωρώντας στην ανάγνωσή του, είδα μέσα από τη ματιά της συγγραφέως κάποιες πλευρές της ιστορίας του ελληνισμού που μου ήταν άγνωστες.

Η Πελαγία Βορεινού – Σερέτη, με ύφος λιτό και χωρίς εξεζητημένα δραματικά στοιχεία αφηγείται την περιπετειώδη ζωή του ήρωα… Είναι ο Θεολόγος, που τα ιστορικά γεγονότα της εποχής του που διαδραματίζονται στην πατρίδα μας, σηματοδοτούν και χαράσσουν την πορεία της ζωής του. Βλέπουμε το Θεολόγο ως παιδί στο νησί της Αλώνης -στο χωριό Βόρι- και έπειτα, στο Κλαζάκι του Μαρμαρά στις αρχές του εικοστού αιώνα, νεαρό κατόπιν, στα χρόνια της Μικρασιατικής καταστροφής, οικογενειάρχη στα δύσκολα χρόνια της προσφυγιάς και αργότερα τον παρακολουθούμε στα χρόνια του ελληνοϊταλικού πολέμου, της κατοχής, της απελευθέρωσης και του εμφυλίου.

Η ζωή του γεμάτη δυσκολίες, εμπόδια, ματαιώσεις και ανατροπές…. Μέσα από μια σειρά ιστορικών γεγονότων που τον παρασέρνουν σε κάθε σταθμό της ζωής του, παλεύει να σταθεί όρθιος. Μαζί του εμπλέκονται σε γεγονότα σκληρά και απάνθρωπα και οι ζωές ανθρώπων που είναι συνυφασμένες με τη δική του… (συγγενείς, συγχωριανοί, κατακτητές). Παρακολουθούμε να χάνονται άδικα αγαπημένα του πρόσωπα, τον κόσμο γύρω του να αλλάζει συνεχώς και τον ίδιο να μην εγκαταλείπει ποτέ την προσπάθειά του για επιβίωση.

Τέλος δημιουργώντας έναν υγιή μικρόκοσμο -την οικογένειά του- εγκαταλείπει μετά από χρόνια και για πάντα το όνειρό του για επιστροφή στην πατρίδα και ριζώνει στον τόπο που τον υποδέχτηκε…

Ευχαριστώ τη κυρία Πελαγία Βορεινού – Σερέτη, γιατί μέσα από το βιβλίο της γνώρισα λεπτομέρειες της σύγχρονης ιστορίας μας και ανακάλυψα ξεχωριστούς ανθρώπινους χαρακτήρες.

Υ.Γ. Καθώς παρακολουθώ και σήμερα τα γεγονότα των καιρών (οικονομική κρίση, πόλεμοι,

μετανάστευση, προσφυγιά), ανατρέχω αυθόρμητα στη ζωή του Θεολόγου… Όταν η ιστορία κάνει κύκλους και κάποια γεγονότα επαναλαμβάνονται, εκείνοι που επιβιώνουν συνήθως είναι οι ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ… ■

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

ΠΕΛΑΓΙΑΣ ΒΟΡΕΙΝΟΥ–ΣΕΡΕΤΗ

Κείμενο : **ΑΝΝΑ ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ**

Η Πελαγία Βορεινού – Σερέτη γεννήθηκε το 1941 στο Ξηροποτάμι Ιερισσού Χαλκιδικής.
Τελείωσε το Δ΄ εξατάξιο Γυμνάσιο Θηλέων Θεσσαλονίκης και φοίτησε δυο χρόνια στη Νομική Σχολή Θεσσαλονίκης.
Οικονομικοί λόγοι την ανάγκασαν να διακόψει τις σπουδές της.
Είναι παντρεμένη. Έχει δυο γιους και οχτώ εγγόνια. ■

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΕΛΑΓΙΑ ΒΟΡΕΙΝΟΥ–ΣΕΡΕΤΗ

Κείμενο : **ΑΝΝΑ ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ**

Τι σας ώθησε να αποφασίσετε να γράψετε την ιστορία της οικογένειάς σας και πιο συγκεκριμένα του πατέρα σας;
Η επιθυμία του πατέρα μου να μάθουν τα εγγόνια και τα δισέγγονά του την ιστορία της οικογένειας.
Ποιοι ήταν οι στόχοι σας όταν ξεκινήσατε τη συγγραφή του βιβλίου;
Να καταγράψω τη ζωή του σε βιβλίο και να το μοιράσω στα μέλη της οικογένειας του Θεολόγου Βορεινού (παιδιά, εγγόνια και δισέγγονα)
Πόσος χρόνος χρειάστηκε για να συγκεντρώσετε το υλικό, που αποτέλεσε τη μαγιά για τη συγγραφή του βιβλίου;
Περίπου δυο χρόνια. Επισκέφτηκα πολλές φορές τη Δημοτική Βιβλιοθήκη της Θεσσαλονίκης και αναζήτησα αρχεία (Ιστορικά, Στρατού, Χωροφυλακής) για να διασταυρώσω τα γεγονότα που μου αφηγήθηκε.
Το αφήγημα στηρίζεται σε πραγματικά στοιχεία ή περιέχει και φανταστικά;
Το αφήγημα στηρίζεται σε πραγματικά γεγονότα. Είναι μαρτυρία. Δεν είναι μυθιστόρημα.
Ο Θεολόγος πρόλαβε να δει ολοκληρωμένο το βιβλίο σας; Αν ναι, ποιες ήταν οι εντυπώσεις και η κριτική του;
Δυστυχώς δεν πρόλαβε να δει το βιβλίο τυπωμένο. Του διάβαζα όμως τις χειρόγραφες σημειώσεις μου και κάθε φορά κάτι θυμόταν και μου έλεγε να το συμπληρώσω.
Έτσι μπορώ να πω ότι το βιβλίο αυτό είναι **«καθ' υπαγόρευση εκείνου»**. Ο αφηγητής είναι στην ουσία αυτός που το έγραψε.
Θα μπορούσατε να περιγράψετε τα συναισθήματά σας όταν ολοκληρώθηκε η συγγραφή του βιβλίου;
Ένιωσα ικανοποίηση γιατί τήρησα την υπόσχεση που του είχα δώσει: Να κάνω βιβλίο τη βασανισμένη ζωή του.
Συνήθως οι συγγραφείς παραθέτουν κάποια βιογραφικά στοιχεία στις πρώτες σελίδες. Στο βιβλίο σας απουσιάζουν. Με ποιο σκεπτικό αποφασίσατε να τα παραλείψετε;
Δεν το θεώρησα απαραίτητο.
Έχετε γράψει άλλα βιβλία εκτός από αυτό;
Ναι. Έγραψα τα βιβλία:
«Από τη Θράκη στη Μακεδονία», **«Η ζωή και ο μαρτυρικός θάνατος ενός αγωνιστή»**, **«Η κρυφή αιτία της ξενιτιάς μου στην Αυστραλία»** και **«Κασσάνδρα Αγγέλου»**.
Προγραμματίζετε στο μέλλον τη συγγραφή κάποιου βιβλίου; Αν ναι, με ποιο θέμα;
Το επόμενο βιβλίο μου θα έχει τίτλο: **«Αναμνήσεις ενός Αστυνόμου»** με θέμα τα ευτράπελα και τραγικά γεγονότα που συνέβησαν κατά την τριακονταετή θητεία του συζύγου μου στην Ελληνική Αστυνομία. ■

Ανέκδοτο ιερισσιώτικο τραγούδι

Κείμενο : **ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΟΥΤΣΟΥΠΗ**

Η Ιερισσός έχει μια πλούσια συλλογή δημοτικών τραγουδιών. Τραγούδια που δημιουργήθηκαν από στόμα σε στόμα και έδωσαν διέξοδο στον πόνο, στη λύπη, στη χαρά, στο μόχθο, στις ελπίδες, στους πόθους και τους καημούς των παιδιών της.

Οι κάτοικοί της με τις πλούσιες μεστές φωνές δημιούργησαν τραγούδια για κάθε περίσταση, ακόμη και στον εικοστό αιώνα που η παραγωγή δημοτικών τραγουδιών δεν παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονη.

Πολλά από αυτά όμως θα είχαν ξεχαστεί στο πέρασμα του χρόνου αν δεν υπήρχαν το μεράκι και οι ακούραστες προσπάθειες του χοράρχη της παραδοσιακής χορωδίας κ. Γιάννη Μαρίνου που τα καταγράφει, αλλά και οι καλλίφωνοι συντοπίτες μας που τα κάνουν γνωστά όχι μόνο στους νεότερους μα και σε μακρινούς τόπους.

Κι όμως κάποια θα είχαν πέσει στη λήθη, αν δεν τα θυμόταν κάποιοι ηλικιωμένοι άνθρωποι, όπως η μητέρα μου, κ. Μαρίκα Γκατζώνη-Κουτσούπη, η οποία αναπολώντας περασμένες εποχές, θυμήθηκε δύο τραγούδια που τα τραγουδούσαν η μητέρα της και παλιότερα η γιαγιά της. Πιστεύοντας ότι δεν έχουν καταγραφεί, μια και δεν τα έχω συναντήσει ούτε η ίδια, σας παραθέτω το ένα από αυτά:

Ο κυρ Βοριάς
Ο κυρ βοριάς παράγγειλε σ' όλον τον καραβιώνα:
Καράβια π' αρμενίζετε κάτεργα που κυλάτε
για μπείτε στα λιμάνια σας γιατί θε να φυσήξω,
θ' ασπρίσω κάμπους και βουνά βρυσούλες θα παγώσω.
Κι όσα καράβια τ' άκουσαν όλα λιμάνια πιάνουν
του κυρ Αντρέα το κάτεργο το πολυφημισμένο
σα χαρτοκούτι δέρνεται καταμεσιού πελάγου
λιμάνι κι δεν έβρισκε, λιμάνι κι δεν πιάνει
και κάτσε κι έκλαψε πικρά, πικρά φαρμακωμένα
και γράφει γράμμα και γραφή στο σπίτι του να στείλει
αν κάνει η μπούλα το παιδί και γίνει παλληκάρι
να μη το μάθει γεμιτζή να μη το μάθει κλέφτη
μόν' να το μάθει γράμματα, γράμματα της αγάπης. ■

ΟΧΙ ΙΣΩΣ, ΙΕΡΙΣΣΟΣ

Ποίημα : **ΣΑΚΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ**

Κοιτάω τη θάλασσα
Και στην άμμο το βήμα με πάει
Τόση άνοιξη
Είναι κρίμα η ψυχή να πετά

Φυσάει ο άνεμος
Και σε 'σένα η σκέψη μου πάει
Τέτοια άνοιξη κρίμα να κλαίει
Στο Μαύρο Αλώνι να προσκυνά

Πες το δυνατά να τ' ακούσω
Έχω ανάγκη τον ύπνο μου να αφήσω
Όχι ίσως, Ιερισσός…
Πες το δυνατά να τ' ακούσουν
Βλέπω πια την ανάγκη τα παιδιά τους να ζήσουν
Όχι ίσως, Ιερισσός…

Αλλάζω τις πόλεις μου
Μα το όνειρο ξωπίσω μου πάει
Σιγανά μου μιλά στις στροφές
Και στη πλάτη φιλικά με χτυπάει
Σαν μου δείχνει τις πατρίδες γυμνές

Πάρε, πάρε μια αγκαλιά κι απόψε
Την ψυχή μου που πέφτει και σπάει
Πέφτουν τα κάστρα μα γίνονται άστρα
Και η ήττα να λες πως στη νίκη με πάει

Στείλε με μες τη νύχτα και απόψε
Να ανάψω στα αστέρια φωτιές
Κράτησε τη ψυχή μου ψηλά και απόψε
Αυτή την άνοιξη για να κάψω το χθες

Μίλα μου, μίλα μου με φιλιά και απόψε
Της καρδιάς μου η φωτιά να μη σβήσει ποτέ
Κράτησε τη ψυχή μου στο δάσος και απόψε
Αυτή η άνοιξη να έχει ρίζες πολλές

Τα παπούτσια του μάγου-χρόνου
Σάκης Αθανασιάδης

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Σάκης Αθανασιάδης γεννήθηκε το 1965 στον Άγιο Πέτρο του Κιλκίς. Το διήγημά του 17Ν έχει διακριθεί από την ΕΡΑ στην αρχή της πεζογραφικής του πορείας, ενώ έχουν δημοσιευτεί άρθρα του σε καθημερινές εφημερίδες. Ποιήματά του βρίσκονται σε πολλές ανθολογίες και το έργο του έχει αποσπάσει τιμητικές διακρίσεις. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος λογοτεχνικών ομάδων και κινήσεων για ένα διαφορετικό βλέμμα. Είναι μέλος της ΑΕΠΙ και μέλος σε κάθε προοδευτική καλλιτεχνική κίνηση. Οι ArpeggiosMP το 2012 είναι οι πρώτοι που μελοποίησαν στίχους του σε μορφή demo video στο (youtube), ενώ η πρώτη του δισκογραφική παρουσία γίνεται στο τέλος του 2012 στο CD άλμπουμ: **«Από το Μηδέν»**, του Γιώργου Δημητριάδη

Λίγα λόγια για το ποίημα **«Όχι ίσως, Ιερισσός»** από τον ποιητή Σάκη Αθανασιάδη:

Συνήθως δεν μιλάω γι' αυτά που γράφω, τα βλέπω, τα ακούω, συναντιόμαστε. Δεν υπάρχει λόγος. Αλλά αφού με ρωτάτε για το ποίημα **«Όχι ίσως, Ιερισσός»** θα σας πω πως:

Όταν η γη πονάει, ο άνεμος φέρνει τις κραυγές της ως τη θάλασσα και μια χούφτα άνθρωποι τις ακούνε, αφήνουν τη βολική ζωή τους και βγαίνουν στο δρόμο, χωρίς να σκεφτούν τις συνέπειες ενός κράτους που νομοθετεί για εκδότες, εφοπλιστές και εργολάβους που ταπεινωμένο πλήθος προσκυνά το σαθρό, είναι πολύ σπουδαίο φαντάζομαι. Είναι πολύ σπουδαίο όταν δεν έχουν να κερδίσουν εφήμερα υλικά, αλλά να παλέψουν να μη φύγουν μακριά τους τα χρώματα, του δάσους οι αναπνοές. Ένιωσα την ανάγκη να πω κάτι ελάχιστο, για κάτι πραγματικά πολύ σπουδαίο απέναντι στην απάθεια. Μια ελάχιστη τιμή, αυτό μόνο. Όχι ίσως, Ιερισσός. ■

ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ (BULLYING)

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΕΙΡΑΓΜΑ ΣΤΑΜΑΤΑΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΙΤΩΜΕΝΟ

«Τώρα τελευταία, στα διαλείμματα τρία παιδιά από την ΣΤ' τάξη έρχονται στο θρανίο μου και με ενοχλούν. Στο θρανίο κάθομαι μόνος μου. Μου παίρνουν την τσάντα και τα τετράδια και τα πετάνε ο ένας στον άλλον ή στο πάτωμα, με σπρώχνουν και με κλωτσάνε. Με φωνάζουν «χοντρό» και «χελώνα», ***επειδή δεν μπορώ να τους φτάσω όταν τρέχουν. Μετά γελάνε μαζί με όλη την τάξη. Μια φορά, ένας από αυτούς μου πήρε τα λεφτά που είχα για να ψωνίσω από το κυλικείο, και μου είπε ότι αν το πω πουθενά, θα με σπάσει στο ξύλο. Όταν φεύγω από το σχολείο, είναι όλοι μαζεμένοι σε μια γωνία, με κοιτάνε περίεργα και με κοροϊδεύουν».***

– Νίκος, 10 ετών

Κείμενο : **ΕΙΡΗΝΗ ΚΟΡΔΕΡΑ**, Ψυχολόγος

Η παραπάνω περιγραφή αποτελεί ένα μόνο παράδειγμα από τα πολυάριθμα περιστατικά σχολικού εκφοβισμού που συμβαίνουν καθημερινά στο σχολικό περιβάλλον. Αρκεί να σκεφτούμε ότι, στη χώρα μας, 1 στους 7 μαθητές πέφτει θύμα κάποιας μορφής εκφοβισμού στο σχολείο! Βέβαια ο σχολικός εκφοβισμός, η χρήση βίας δηλαδή, ανάμεσα σε μαθητές εντός και εκτός σχολείου, ως φαινόμενο δεν είναι κάτι καινούριο. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια φαίνεται να έχει ενταθεί, έχει αποκτήσει νέες μορφές και να απασχολεί ολοένα και περισσότερο τη σχολική κοινότητα, αλλά και την ελληνική κοινωνία γενικότερα. Τι ακριβώς είναι όμως αυτό το περιβόητο bullying ή αλλιώς η ενδοσχολική βία;

Είναι σημαντικό να ξεκαθαρίσουμε ότι ο σχολικός εκφοβισμός δεν είναι τα συνηθισμένα πειράγματα των παιδιών μεταξύ τους. Για να μιλήσουμε για εκφοβισμό χρειάζεται να υπάρχουν τρεις προϋποθέσεις: πρώτον, η συμπεριφορά να είναι σκόπιμη, δηλαδή να υπάρχει πρόθεση να στενοχωρηθεί ή να πληγωθεί ο άλλος, δεύτερον, η συμπεριφορά να επαναλαμβάνεται, ώστε τα ίδια άτομα να γίνονται στόχος ξανά και ξανά για μεγάλο χρονικό διάστημα και τρίτον, τα παιδιά που δέχονται τον εκφοβισμό να μην μπορούν να υπερασπιστούν τον εαυτό τους, γιατί είναι λιγότερο δυνατά (σωματικά ή κοινωνικά) από τα παιδιά που εκφοβίζουν.

Ο εκφοβισμός μπορεί να έχει διάφορες μορφές:

- **Σωματικός** (σπρωξίματα, κλωτσιές, μπουνιές).
- **Λεκτικός** (κοροϊδία, βρίσιμο, προσβολές, ειρωνεία).
- **Έμμεσος** ή κοινωνικός (σκόπιμη απομόνωση του παιδιού, αποκλεισμός από παρέες και δραστηριότητες, διάδοση ψευδούς φήμης).
- **Εκφοβισμός** με εκβιασμό (απειλές, εκβιασμοί αποσπώντας χρήματα ή προσωπικά αντικείμενα, εξαναγκασμός του ατόμου να κάνει πράγματα που δεν θέλει).
- **Ρατσιστικός** (αρνητικά σχόλια λόγω της διαφορετικότητας του άλλου, της καταγωγής του, της προφοράς του, του χρώματος ή της θρησκείας του, της κοινωνικής τάξης, της οικονομικής του κατάστασης ή μιας αναπηρίας του).
- **Σεξουαλικός** (ανεπιθύμητο άγγιγμα, χυδαία σχόλια ή μηνύματα).
- **Ηλεκτρονικός** (μέσω internet, e-mail, chat room, κινητών με κλήσεις και sms με προσβλητικό και απειλητικό περιεχόμενο, χρήση κάμερας με σκοπό την ταπείνωση του παιδιού).

Σύμφωνα με την Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου, τα περιστατικά εκφοβισμού εκδηλώνονται με μεγαλύτερη συχνότητα στο δημοτικό και στο γυμνάσιο, ενώ στο λύκειο μειώνονται. Τα αγόρια σε σχέση με τα κορίτσια εμπλέκονται πιο συχνά σε περιστατικά βίας, σε αναλογία 3 προς 1. Επίσης, τα αγόρια συμμετέχουν περισσότερο σε περιστατικά σωματικής βίας, ενώ τα κορίτσια σε περιστατικά λεκτικής βίας και έμμεσου εκφοβισμού. Το πιο ανησυχητικό στοιχείο όμως είναι ότι **οι μισοί από τους μαθητές που δέχονται επιθέσεις εκφοβισμού και βίας στο σχολείο δεν αναφέρουν πουθενά το γεγονός!** Τα παιδιά δεν μιλάνε για τον εκφοβισμό που δέχονται συνήθως, επειδή φοβούνται αντίποινα, νιώθουν ενοχές ή ντροπή, νομίζουν πως θα τιμωρηθούν, πιστεύουν πως δεν θα βοηθηθούν ή απλά δεν υπάρχει κανείς με τον οποίο να νιώθουν αρκετά οικεία ώστε να μοιραστούν αυτό που τους συμβαίνει. Έτσι συχνά η οικογένεια και το περιβάλλον του σχολείου μένουν απληροφόρητοι και ανυποψίαστοι.

Τα παιδιά που εκφοβίζονται, ή τα παιδιά-θύματα όπως ονομάζονται, είναι συνήθως παιδιά με χαμηλή αυτοεκτίμηση, που δεν πιστεύουν πολύ στον εαυτό τους και δυσκολεύονται να τον υπερασπιστούν. Είναι περισσότερο μοναχικά, προτιμούν να μένουν στο περιθώριο και να μη συμμετέχουν σε σχολικές δραστηριότητες. Ως επί τω πλείστον, είναι παιδιά ντροπαλά και εσωστρεφή, υπερβολικά ήσυχα και ευαίσθητα στα πειράγματα. Δεν διεκδικούν αυτό που θέλουν και υποχωρούν εύκολα. Συχνά έχουν κάποια ιδιαιτερότητα ή κάποιο χαρακτηριστικό που τα διαφοροποιεί από το μέσο όρο (π.χ. κατάγονται από άλλη χώρα, είναι πολύ κοντά, έχουν παραπάνω κιλά, έχουν μια αναπηρία, φοράνε γυαλιά κτλ.), και συνήθως προέρχονται και από υπερπροστατευτικές οικογένειες.

Από την άλλη πλευρά, **τα παιδιά που εκφοβίζουν, ή παιδιά-δράστες όπως ονομάζονται (5-10% των μαθητών), είναι παιδιά που προσπαθούν με αυτή τους τη συμπεριφορά να τραβήξουν την προσοχή** και να γίνουν περισσότερο δημοφιλή. Θεωρούν ότι με αυτόν τον τρόπο θα κυριαρχήσουν στην ομάδα των συνομηλίκων ή θα γίνουν αρχηγοί. Στην πραγματικότητα όμως, πρόκειται για παιδιά με βαθιά ανασφάλεια. Συχνά ζηλεύουν το παιδί που εκφοβίζουν, ενώ συνήθως είναι και παιδιά που εκτίθενται έντονα σε βία μέσω τηλεόρασης, internet ή video games. Πολλές φορές αυτή τους η συμπεριφορά είναι και ένας τρόπος να εκφράσουν το θυμό τους για κάτι άλλο που συμβαίνει στην οικογένεια. Συνήθως είναι και τα ίδια αποδέκτες εκφοβιστικών ή βίαιων συμπεριφορών και είναι πιθανό να μεγαλώνουν σε ένα απορριπτικό και βίαιο περιβάλλον.

Η μεγαλύτερη ομάδα παιδιών πάντως, σε ότι αφορά το φαινόμενο του εκφοβισμού είναι τα παιδιά-παρατηρητές, αφού φτάνουν το 80% περίπου των μαθητών. Η συμπεριφορά τους ποικίλει. Μπορεί να ενθαρρύνουν το δράστη (π.χ. γελώντας), μπορεί να απομακρύνονται από τη σκηνή και να κάνουν ότι δεν είδαν τίποτα μη παίρνοντας θέση, ή μπορεί να προσπαθούν να βοηθήσουν το θύμα. Δυστυχώς όμως μόνο το 10% των παρατηρητών παρεμβαίνουν για να σταματήσει ο εκφοβισμός! Οι περισσότεροι δεν κάνουν τίποτα, είτε από φόβο μήπως γίνουν και οι ίδιοι στόχος, είτε επειδή θεωρούν ότι δεν τους αφορά αυτό που συμβαίνει. Γι' αυτό και είναι καθοριστικής σημασίας να δώσουμε στα παιδιά-παρατηρητές να καταλάβουν ότι ο εκφοβισμός είναι υπόθεση όλων μας και »

» ότι μπορούν να συμβάλλουν στο να σταματήσει, υποστηρίζοντας και προστατεύοντας τα θύματα. Άλλωστε τα παιδιά-δράστες ενδιαφέρονται πολύ για τη γνώμη των συμμαθητών τους.

Ποιά είναι τα σημάδια του σχολικού εκφοβισμού;

Αν το παιδί μας αρνείται ή φοβάται να πάει στο σχολείο, έχει περιορισμένες κοινωνικές επαφές, δεν θέλει να συμμετέχει σε πάρτι ή εκδηλώσεις που βρίσκονται οι συμμαθητές του, στα διαλείμματα περνά το χρόνο του μέσα στην τάξη, γύρω από τους εκπαιδευτικούς ή τα γραφεία, φοβάται ή αναστατώνεται όταν χρησιμοποιεί το κινητό του ή τον υπολογιστή, συχνά χάνει πράγματα, κολατσιό ή χρήματα, γυρίζει στο σπίτι με ρούχα ή βιβλία σκισμένα και κατεστραμμένα, έχει σημάδια και μελανιές στο σώμα, τότε είναι πολύ πιθανό να έχει πέσει θύμα ενδοσχολικής βίας, οπότε και χρειάζεται να το διερευνήσουμε περαιτέρω. Το πιο σημαντικό όμως είναι να έχουμε χτίσει μια ουσιαστική επικοινωνία με το παιδί μας, ώστε να νιώθει άνετα να μας μιλήσει σε περίπτωση που του συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς του παιδιού–θύματος;

Κατ' αρχάς, χρειάζεται να δείξουμε ενδιαφέρον και να πάρουμε στα σοβαρά το παιδί μας, όταν μας αναφέρει τέτοιες συμπεριφορές. Η λογική του «**Δεν μπορεί, για να σε πειράζει, κάτι θα του έκανες κι εσύ…**» δεν είναι πάντα σωστή. Αυτό βέβαια σε καμία περίπτωση δε σημαίνει να πανικοβληθούμε. Παραμένοντας ψύχραιμοι, προσπαθούμε να μάθουμε όσα περισσότερα μπορούμε σχετικά με την κατάσταση (π.χ. τι ακριβώς συνέβη, πόσες φορές, πώς ένιωσε το παιδί, τι έχει δοκιμάσει μέχρι τώρα για να σταματήσει τον εκφοβισμό, τι έκαναν οι υπόλοιποι κτλ). Αφού το κάνουμε αυτό, επικοινωνούμε με το σχολείο και συνεργαζόμαστε στενά μαζί τους. Καλό θα ήταν να μην έρθουμε σε επαφή από μόνοι μας με τους γονείς του παιδιού-δράστη, αλλά αυτή η επικοινωνία να γίνει μέσω του σχολείου. Είναι σημαντικό να τονίσουμε στο παιδί ότι δεν ευθύνεται το ίδιο, ενώ παράλληλα διερευνούμε και γιατί γίνεται **«εύκολος στόχος»**. Προσπαθούμε να ενισχύσουμε την αυτοπεποίθησή του και να του μάθουμε πώς να αντιμετωπίζει τον εκφοβισμό. Σε καμία περίπτωση δεν αφήνουμε το παιδί να διαχειριστεί μόνο του αυτό που συμβαίνει. Συμβουλευόμαστε κάποιον ειδικό ψυχικής υγείας για το πώς να χειριστούμε την κατάσταση και παρακολουθούμε την εξέλιξή της.

Μορφές εκφοβισμού

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς του παιδιού–δράστη;

Πρώτα απ' όλα, χρειάζεται να μην ανεχόμαστε και να μην δικαιολογούμε τις εκφοβιστικές πράξεις του παιδιού μας με το επιχείρημα «**παιδιά είναι, παίζουν**». Αντίθετα, προσπαθούμε να καταλάβουμε για ποιούς λόγους εμφανίζει αυτή τη συμπεριφορά και το προτρέπουμε να επανορθώσει. Προσπαθούμε να του διδάξουμε τρόπους επίλυσης των συγκρούσεων χωρίς βία, και το βοηθάμε να βρει δημιουργικές διεξόδους στην επιθετικότητά του. Γι' αυτό το σκοπό, συνεργαζόμαστε στενά με το σχολείο, ενώ παράλληλα ζητάμε βοήθεια και από κάποιον ειδικό ψυχικής υγείας. Σε καμία περίπτωση δεν χτυπάμε το παιδί ως τιμωρία για την επιθετική του συμπεριφορά, αλλά και δεν αποδεχόμαστε εκφοβιστικές συμπεριφορές μέσα στην οικογένειά μας γενικότερα. Αποφεύγουμε την έκθεση του παιδιού σε βίαια ερεθίσματα μέσω τηλεόρασης και ηλεκτρονικών παιχνιδιών, ενώ κομβικής σημασίας είναι να του διδάξουμε να σέβεται τη διαφορετικότητα, δίνοντας εμείς οι ίδιοι το παράδειγμα με τη δική μας συμπεριφορά.

Συμπερασματικά, επειδή ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, η αντιμετώπισή του χρειάζεται να είναι πολυεπίπεδη. Είναι απαραίτητο, δηλαδή, να υπάρχει ουσιαστική συνεργασία ανάμεσα σε όλα τα εμπλεκόμενα πρόσωπα, από τον διευθυντή του σχολείου και τους εκπαιδευτικούς, μέχρι τους συμμαθητές μέσα στην τάξη, τους γονείς των παιδιών και φυσικά τα ίδια τα παιδιά. Ο καλύτερος τρόπος, βέβαια, αντιμετώπισης αυτού του φαινομένου είναι -όπως και για κάθε θέμα υγείας (σωματικής και ψυχικής)- η πρόληψη. Και η καλύτερη πρόληψη, σε αυτή την περίπτωση, είναι η μετάδοση αξιών από την οικογένεια και το σχολείο για το σεβασμό της προσωπικότητας και της διαφορετικότητας του κάθε ανθρώπου. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί καλούμαστε να λειτουργούμε ως θετικά πρότυπα για τα παιδιά μας προς αυτή την κατεύθυνση. «**Άλλωστε δεν μπορείς να επιβάλλεις στο παιδί να μην καπνίσει, αν καπνίζεις εσύ. Δεν μπορείς να του ζητάς να μην εκφοβίζει τους άλλους, όταν εσύ ο ίδιος ασκείς βία. Δεν μπορείς να του ζητάς να υπερασπίζεται τον εαυτό του, όταν εσύ ανέχεσαι τη βία (κάθε μορφής) στο σπίτι σου**». Ας βοηθήσουμε λοιπόν τα παιδιά να γίνουν καλύτεροι από εμάς!

Πηγές:

«City Free Press», Σχολικός Εκφοβισμός-Bullying, Κωνσταντίνου Κατερίνα.
«Η διαδικτυακή γωνιά μου», Βασιλούδης Γιάννης.
«Διέξοδος: Οργάνωση Αποτροπής του Εκφοβισμού», Βερτόπουλος Βαγγέλης.
«Μέντορας», Πρεκατέ Βικτωρία.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2015

Πολιτιστικά δρώμενα στην Ιερισσό

Κείμενο : **ΟΛΥΜΠΙΑ ΜΑΡΙΝΟΥ**

Σε μια εποχή που η κρίση ταλανίζει ολόκληρη την ελληνική κοινωνία, μια μικρή κοινωνία, όπως είναι αυτή της Ιερισσού, η οποία αντιμετωπίζει επιπλέον ιδιαίτερα προβλήματα, που σχετίζονται με την επέκταση των μεταλλευτικών δραστηριοτήτων στην περιοχή, βρίσκει τη δύναμη να αναδείξει τον πολιτισμό της, μέσα από ένα πλήθος πολιτιστικών δραστηριοτήτων των συλλόγων της.

Έτσι, το καλοκαίρι που μας πέρασε παρακολουθήσαμε στην Ιερισσό τις εξής πολιτιστικές εκδηλώσεις:

Από το Αριστοτέλειο Πνευματικό Κέντρο:

Στις 28 Ιουνίου την Έκθεση Ζωγραφικής του Χρήστου Παλάνη με θέμα **«Άθωνος Όψεις»**, η οποία διήρκεσε μέχρι τις 12 Ιουλίου.

Στις 16 Ιουλίου τα εγκαίνια της Έκθεσης Ζωγραφικής **«Άνθρωποι και έργα»** της Χριστίνας Σταυρέβα, η οποία διήρκεσε έως τις 31 Ιουλίου.

Στις 28 Ιουλίου την παρουσίαση των κοινών παραδοσιακών τραγουδιών της Ιερισσού και της Μεγάλης Παναγίας **«Από την Κρούνα στα Ρεβενίκια»** με τη συμμετοχή των παραδοσιακών χορωδιών του Πολιτιστικού Συλλόγου Ιερισσού **«Ο ΚΛΕΙΓΕΝΗΣ»**, και Μεγάλης Παναγίας.

Στις 31 Ιουλίου στην παραλία της Ιερισσού το 10 Φεστιβάλ τοπικών προϊόντων και παραγωγών, το οποίο διήρκεσε τρεις μέρες, κατά τις οποίες έγινε η προβολή τοπικών προϊόντων καθώς και η προβολή της αγιορείτικής μαγειρικής. Στα πλαίσια του Φεστιβάλ διοργανώθηκαν μουσικές βραδιές και άλλες εκδηλώσεις.

Στις 3 Αυγούστου, στο Κέντρο Πολιτισμού Ιερισσού, τα εγκαίνια Έκθεσης Ζωγραφικής με θέμα: **«Ταξίδι στο Άγιον Όρος»**, όπου εκτέθηκαν ακουαρέλες 26 Σέρβων ζωγράφων.

Στις 8 Αυγούστου το **«Αφιέρωμα στο Ρεμπέτικο»**, με τη μικτή πολυφωνική χορωδία του Πολιτιστικού Συλλόγου Ιερισσού **«Ο ΚΛΕΙΓΕΝΗΣ»** με

μαέστρο τον Σταύρο Καραμάνη και 10μελή λαϊκή ορχήστρα, σε μια ιστορική αναδρομή του ρεμπέτικου τραγουδιού. Ακολούθησε λαϊκό ρεμπέτικο γλέντι.

Από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ιερισσού **«Ο ΚΛΕΙΓΕΝΗΣ»** για δεύτερη χρονιά παρακολουθήσαμε την αναβίωση του εθίμου της Πιπερούς, με τη συμμετοχή είκοσι χορευτικών συγκροτημάτων. Την εκδήλωση πλαισίωσαν μουσικά **«Οι Ιχνηλάτες της Παράδοσης»**.

Στις 23 Ιουνίου την αναβίωση του εθίμου με τις φωτιές του Αϊ Γιαννιού στην παραλία της Ιερισσού.

Επίσης παρακολουθήσαμε τη θεατρική παράσταση **«Τα ρούχα του βασιλιά»** σε σκηνοθεσία του Δημήτρη Καλαϊτζή από τη θεατρική ομάδα του Συλλόγου **«Τα Γκαργκάνια»**.

Παράλληλα στο χώρο του Μύλου γινόταν εκθέσεις ντόπιων καλλιτεχνών και παρουσιάσεις βιβλίων.

Από τον Λαογραφικό μουσικοχορευτικό Σύλλογο **«Ο ΚΑΓΚΕΛΕΥΤΟΣ»**:

Τον Ιούλιο διοργανώθηκε το 20 Φεστιβάλ παιδικών χορευτικών συγκροτημάτων με τη συμμετοχή 17 συγκροτημάτων από διάφορες περιοχές της Ελλάδας.

Επίσης συναυλία με τους αδελφούς Τσικούρη.

Τον Σεπτέμβριο διοργανώθηκε το 10 Διεθνές Φεστιβάλ παραδοσιακών χορών Ιερισσού με τη συμμετοχή της Αρμενίας, της Λιθουανίας, του Ην. Βασιλείου, της Γεωργίας και της Παραγουάης.

Από το Σύλλογο **«ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ»**:

Στις 5-6 Ιουνίου τιμήθηκε η παγκόσμια ημέρα Περιβάλλοντος με ομιλία, ποδηλατοδρομία, ζωγραφική από παιδιά των δημοτικών σχολείων, επίδειξη χορευτικών Capoeira.

Ακόμη ο Σύλλογος οργάνωσε τον καθαρισμό του λιμανιού.

Στις 29 Αυγούστου πρόσφερε μια μαγευτική βραδιά σε συνεργασία με το **«Σύλλογο Ιερισσιωτών Θεσσαλονίκης»**, για το **«Αυγουστιάτικο φεγγάρι»**, με ζωντανή μουσική, στο παλιό χωριό, στο λόφο του Αρουβίγλι.

Ο Σύλλογος Γυναικών Ιερισσού οργάνωσε εθελοντική αιμοδοσία στις 6 Σεπτεμβρίου.

Να σημειώσουμε ότι όλοι οι σύλλογοι της Ιερισσού συμμετείχαν στο πανηγύρι του Προφήτη Ηλία στις 20 Ιουλίου, καθώς και στις εκδηλώσεις για τη γιορτή της Παναγίας στην Ιερισσό στις 7 και 8 Σεπτεμβρίου.

Ο Γάλλος συγγραφέας και πολιτικός Andre Malraux, είπε κάποτε: **«ο πολιτισμός δεν κληρονομείται, κατακτιέται»**. Κι εδώ, στην Ιερισσό, την πανέμορφη αυτή γωνιά της γης, φαίνεται ότι ο αγώνας για την κατάκτηση του πολιτισμού δεν σταματά ποτέ, παρ' όλες τις αντιξοότητες των καιρών. ■

ΠΟΘΕΝ ΕΣΧΕΣ- ΡΕΤΣΕΛΙΑ

Κείμενο : **ΜΑΡΙΑ ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ**

Η τέχνη της μαγειρικής είναι τόσο συνυφασμένη με τις συνήθειες του τόπου και την ντόπια παραγωγή, ώστε πραγματικά να μπορεί να εντοπίσει κανείς, πίσω από κάθε παραδοσιακό, γαστρονομικό δημιούργημα, ένα ολόκληρο πλαίσιο στο οποίο ανήκει, κάποια συγκεκριμένη ανάγκη της κοινωνικής ομάδας από την οποία δημιουργήθηκε ή κάποια απαίτηση της εποχής και του τόπου που ικανοποιούσε.

Σκέφτηκα λοιπόν να παρουσιάζω μέσα από αυτή τη στήλη, παραδοσιακές (ξεχασμένες και μη) συνταγές της Ιερισσού, εξηγώντας το **«πόθεν έσχες»** τους.

Σε κάθε περίπτωση, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε σ' αυτή τη μισητή φράση, μια αλλιώτική, γευστική πινελιά …

Γράφοντας το πρώτο **«ΠΟΘΕΝ ΕΣΧΕΣ»** την εποχή του τρύγου, δεν θα μπορούσα παρά να αναφερθώ στα γνωστά, γευστικότατα και αγαπημένα ΡΕΤΣΕΛΙΑ***.

Φτιάχνονταν την εποχή του τρύγου, με το ένα βασικό τους υλικό τον μούστο και το άλλο, την κολοκύθα που επίσης αυτή την εποχή βρισκόταν στο **«ζενίθ»** της στους μπαχτσέδες του χωριού.

Χρησιμοποιούνταν την εποχή του τρύγου, ως το **«επίσημο»** γλυκό με το οποίο οι κτηματίες φίλευαν τις εργατίνες: νεαρές κοπέλες που προσλαμβάνονταν εποχικά, και ανταμείβονταν με το αντίστοιχο είδος (το **«δέκατο»** της παραγωγής). Οι εργοδότες αναλάμβαναν για όσες ώρες τις απασχολούσαν, την εστίασή τους: ξυδοπαπάρα το πρωί, σαλάτα με ντομάτα, πατάτα και αλμυρό ορκίνι ή σμαρίδα, το μεσημέρι.

Την Κυριακή λοιπόν, οι εργατίνες είχαν την τιμητική τους με φαγητό στο σπίτι των αφεντικών: τούνα με ρύζι ή τούνα με κολοκύθι, λεμονάτη, και γλυκό ρετσέλι.

Το χειμώνα όμως τα ρετσέλια (που στο μεταξύ

Μαγειρεύοντας τα Ρετσέλια [φωτογραφία της Βαΐτσας Μουλασιώτη]

φυλάγονταν σε μεγάλα πήλινα δοχεία τις **«φτήνες»** στα δροσερά υπόγεια των σπιτιών, αποτελούσαν ένα άριστο ζεστό γλύκισμα, με αντιβηχικές μάλιστα ιδιότητες.

Υλικά

- 3 κιλά μούστο
- 1 κιλό κολοκύθα, κομμένη σε λωρίδες (μέγεθος: δυο δάχτυλα)
- 3 κουταλιές σούπας ασβέστη

Εκτέλεση

Βάζουμε τρεις ώρες τις λωρίδες κολοκυθιού μέσα στο ασβεστόνερο, που φτιάχνουμε ανακατεύοντας τις τρεις κουταλιές ασβέστη με νερό τόσο ώστε να σκεπάζει το κομμένο κολοκύθι, ανακατεύοντας συχνά, ώστε να γίνουν τραγανές οι λωρίδες.

Στη συνέχεια, ξεπλένουμε καλά με κρύο νερό και στεγνώνουμε τις λωρίδες.

Βράζουμε το μούστο με το τραγανό πλέον κολοκύθι για περίπου μια ώρα.

Διαθρεπτική ανάλυση:

- θερμιδική αξία: υψηλή
- θρεπτική αξία: απεριόριστη
- λιπαρά: μηδενικά
- ευφραντικές ουσίες: ανεκτίμητες

Καλή επιτυχία!

Σημείωση

*** Τα ρετσέλια τρώγονται και ζεστά, συνεπώς δεν είναι ανάγκη το σιρόπι τους να είναι πολύ δεμένο, όπως στα γλυκά κουταλιού. ■

ΣΤΑΘΩΡΗ
ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΗ

Μικρασιάτικο
με δυόσμο

Ελαιοτύρι
με κόκκινο πιπέρι

Γραβιέρα
Κάκαβος

Μικρασιάτικο
με πράσινη πιπεριά

Μικρασιάτικο
με καυτερή πιπεριά

***"Η φύσις μηδέν μήτε ατελές ποιεί μήτε μάτην"* Αριστοτέλης, 384-322 π.Χ.**

Κατά τον αρχαίο Ελληνα φιλόσοφο Αριστοτέλη ότι δημιουργεί η φύση φροντίζει να είναι πάντα ολοκληρωμένο.
Η παραγωγή του τυριού αποτελεί μία φυσική δημιουργία. Στο τυροκομείο φροντίζουμε να διατηρούμε την τελειότητα της φυσικής δημιουργίας με σκοπό το όφελος του ανθρώπου από μία πλούσια, άριστη διαθρεπτική τροφή, το τυρί.

Τα πλούσια βοσκοτόπια της περιοχής μας συντελούν καθοριστικά στην παραγωγή εξαίρετου γάλακτος & στην παρασκευή φυσικών τυροκομικών προϊόντων, θυμίζοντας τον πολύτιμο πνεύμονα ζωής της περιοχής το βουνό Κάκαβος, όπου χρόνια τώρα μας προσφέρει απλόχερα τη μαγεία της φυσικής δημιουργίας.

Σταθώρης Ιωάννης • Τυροκομικά προϊόντα
Ιερισσός Χαλκιδική, Τ: 23770 22603 • www.stathoris.gr E: stathoris@stathoris.gr